

Lokalni indeks participativnosti – LIPA 2024/2025

(Local Participation Index - LIPA)

Konačni izveštaj

Transparentnost Srbija

Januar/mart 2025

Sadržaj

O indeksu	4
Sažetak.....	5
Metodologija	8
Opšta zapažanja	11
Opšta ocena i perspektive za poboljšanje	11
Neki sistemski problemi i zapažanja	14
Rezultat LIPA 2024/2025 po JLS.....	16
Rezultati JLS u pojedinim kategorijama i oblastima istraživanja	17
Pregled	17
Oblasti istraživanja	19
Pregled	19
Oblast 1 Participacija u donošenju propisa i javnih politika	19
Oblast 2 Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba	20
Oblast 3 Participacija u vezi sa budžetom	20
LIPA i LTI – poređenje	22
Zaključci	24
Opšti zaključci.....	24
Zaključci – LIPA kao oruđe	24
Istražuj lokalno, deluj nacionalno.....	25
Preporuke za unapređenje politika, propisa i prakse na republičkom nivou	25
Unapređenje učešća građana u izradi lokalnog budžeta.....	25
Unapređenje učešća građana u izradi republičkog budžeta	25
Unapređenje položaja i nadležnosti mesnih zajednica	26
Unapređenje uključenja građana u rad republičkog parlamenta – građanska stolica u skupštinskim odborima.....	27
Unapređenje učešća građana u izradi i praćenju izvršenja republičkog budžeta	27
Preporuke	29
Opšte preporuke	29
Preporuke – LIPA kao mehanizam	29
Aneksi	30
Aneks 1. Indikatori i obrazloženja načina ocenjivanja.....	30
Participacija u donošenju propisa i javnih politika.....	30
Opšti deo.....	30
Javne politike	30

Propisi	32
Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba.....	33
Participacija u vezi sa budžetom	33
Finansijski planovi mesnih zajednica	33
Prethodni konsultativni postupak	34
Opšti budžet.....	35
Mali projekti.....	37
Aneks 2. Prosečan rezultat po indikatorima	39

O indeksu

Lokalni indeks participativnosti (LIPA), odnosno metodologija za sprovođenje istraživanja uz korišćenje Indeksa, nastala je 2022. godine. Reč je o proizvodu organizacije Transparentnost Srbija, koji je nastao u okviru angažovanja po ugovoru sa HELVETAS Swiss Intercooperation SRB, u projektu Municipal Economic Development Phase II SRB (Property Tax Reform Programme), a kao deo priprema za sprovođenje MED Phase III¹.

LIPA predstavlja oruđe za merenje, ocenjivanje i rangiranje jedinica lokalne samouprave na osnovu nivoa učešća građana u odlučivanju. Indeks je prvi put primenjen 2022/2023 godine, kada je izmerena participativnost 44 grada i opštine, učesnice Helvetas programa. Istraživanje se ne fokusira isključivo na konkretne oblike participacije u odlučivanju o trošenju novca iz budžeta ili u donošenju propisa, već obuhvata i širi okvir transparentnosti u službi participativnosti, odnosno određene oblasti, aktivnosti i indikatore kroz koje se procenjuje sve ono što može da poveća poverenje i podstakne građane na participaciju.

Metodologija za izračunavanje indeksa je koncipirana tako² da je moguće suziti oblast istraživanja, izmeniti, dodati ili izbaciti određeni broj indikatora, pa čak i oblasti, a pri tome sačuvati osnovni nivo uporedivosti prilikom sprovođenja više uzastopnih istraživanja. To je i urađeno u istraživanju 2024/2025, kada je umesto podoblasti „Kapitalni projekti“ (oblast „Participacija u vezi sa budžetom“) uvedena oblast „Prethodni konsultativni postupak“.

U formulisanju Indeksa (odnosno metodologije) korišćena su višegodišnja iskustva i slična istraživanja koja je sprovodila Transparentnost Srbija, a naročito Indeks transparentnosti lokalne samouprave (LTI) – ocenjivanje jedinica lokalne samouprave na osnovu indikatora sa ocenama 0/1 i rangiranje u opsegu od 0 do 100 bodova i Indeks transparentnosti javnih preduzeća (PETRA) – ocenjivanje javnih preduzeća na osnovu indikatora transparentnosti sa ocenama 0/1/2 i rangiranje po procentu od maksimalnog mogućeg zbira bodova.

¹ HELVETAS and Transparency Serbia have shared ownership and copyright over the Participation Index (Methodology) for the duration of the contractual relationship between HELVETAS and Transparency Serbia. After the contractual period, the ownership and copyright over the submitted output belong to Transparency Serbia while Transparency Serbia is obliged to state that methodology is developed within Program “Municipal Economic Development in Eastern Serbia Phase II (Property Tax Reform) - MED II” supported by the Swiss Government.

² Detaljno u poglavlju Metodologija

Sažetak

Indeks participativnosti LIPA povećan je u odnosu na 2022/2023. godinu, ali su građani i dalje nedovoljno uključeni u postupke donošenja propisa, u javne rasprave i u druge mehanizme funkcionisanja lokalne samouprave. Prosečna ocena, odnosno prosečan nivo indeksa u istraživanju LIPA 2024/2025 iznosi 34,8% i za 8,4 procentna poena je veći nego u prvom istraživanju pre dve godine (26,4%). To predstavlja relativni rast za gotovo trećinu u odnosu na rezultat prvog istraživanja (32%). Prosečna ocena za posmatrane opštine i gradove je iz pete kategorije (od šest postojećih) „Osnovni nivo participacije“ prešla u viši, četvrti nivo „Umereni nivo participacije“.

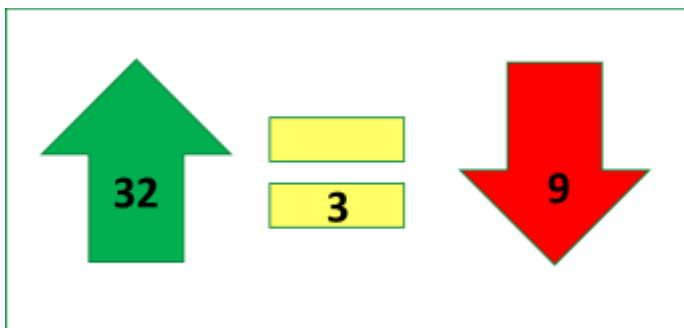
Nedovoljno uključivanje građana, odnosno slaba participacija, vidljiva je ne samo kroz indikatore koji je mere direktno (poput indikatora „U javnoj raspravi o nacrtu budžeta (dostavljeni predlozi elektronskom ili klasičnom poštom, prisustvo na javnim skupovima) učestvovao je najmanje 1 promil od ukupnog broja stanovnika“, koji je na 13,6%) već i iz podataka koje smo pronašli u pojedinim odgovorima i izveštajima u postupku verifikacije rezultata.

Loš odziv/participacija, loše informisanje i izveštavanje su dvosmerno povezani i potrebna je uporna, dosledna i intenzivna aktivnost JLS da bi se stanje promenilo. I dalje se relativno retko pronalaze pozivi na javne rasprave i informacije o izveštajima sa javnih rasprava na društvenim mrežama, dok se, istovremeno, ti kanali široko koriste za informisanje o drugim temama.

Nivo participacije	Granične vrednosti	Broj JLS LIPA 2024/2025	Procenat od ukupnog broja JLS	Broj JLS LIPA 2022/2023	Procenat od ukupnog broja JLS
Puna participacija	80-100%	1	2,3%	0	0%
Visoki nivo participacije	60-80%	1	2,3%	1	2,3%
Razvijeni nivo participacije	45-60%	8	18,2%	0	0%
Umereni nivo participacije	30-45%	16	36,4%	14	31,9%
Osnovni nivo participacije	15-30%	14	31,8%	20	45,4%
Nizak nivo participacije	0-15%	4	9,1%	9	20,4%

Za razliku od LIPA 2022/2023, ove godine se makar jedna od 44 JLS nalazi u najvišem rangu „puna participacija“ (Užice, sa 81%). Jedn opština je u rangu „visoka participacija“ (Veliko Gradište), a u rangu „razvijena participacija“, gde u prethodnom istraživanju nije bila nijedna JLS, sada ih je osam.

Ukupno su indeks povećale 32 JLS, tri su ostale na istom nivou, a niži indeks ih beleži devet.

Kada se govori o prosečnim ocenama po oblastima i podoblastima, reč je o vrednostima koje se mogu koristiti u statističke svrhe, ali uz velike rezerve, jer ocene za pojedinačne opštine i gradove značajno variraju.

Ocene po oblastima									
Participacija u donošenju propisa i javnih politika			ukupno	Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba	Participacija u vezi sa budžetom				ukupno
Opšti deo	Javne politike	Propisi			Finansijski planovi mesnih zajednica	Prethodni konsultativni postupak	Opšti budžet	Mali projekti	
40.5%	65.3%	47.7%	51.9%	22.7%	1.1%	12.2%	52.5%	21.6%	26.8%

Prostor za povećanje participacije, odnosno poboljšanje indeksa, postoji u gotovo svim oblastima, a naročito u podoblastima „uključenje građana preko mesnih zajednica“, „mali projekti“ (što bi podrazumevalo uključivanje više JLS), ali i „rasprave o budžetu“, posebno kroz prethodne konsultativne postupke.

Zaključak koji se nameće, ne samo u ovom ciklusu (a identičan je kao i pre dve godine), već i u drugim sličnim istraživanjima (LTI, PETRA) jeste da napredak u velikoj meri zavisi od političke, ali i administrativne volje, administrativnih kapaciteta, te da je za dugoročan napredak potrebna dugotrajna i promišljena podrška spolja, uz negovanje i promovisanje svakog postignuća.

Kao i što je konstatovano u LIPA 2022/23, istraživanje otvara prostor za ukrštanja i poređenja između JLS, pojedinačnih indikatora, oblasti, kategorija, što je od značaja pri izboru aktivnosti/oblasti na koje se treba fokusirati za poboljšanje stanja, bilo od strane same JLS, bilo kroz donatorsku poršku i konkretne

programe i aktivnosti. U ovom istraživanju otišli smo i korak dalje, ukršteni su rezultati LIPA 2024/2025 sa rezultatima LTI 2024. O tome opširnije u posebnom poglavlju „LIPA i LTI – poređenje“

Iako je nakon samo dva ciklusa prerano za konačne zaključke, TS veruje da LIPA, kroz odgovarajuću promociju, može da postane i mehanizam za podsticanje, a ne samo merenje napretka, razvijanjem konkurencije između JLS, kao što je postignuto upravo kroz kontinuirano sprovođenje indeksa LTI.

Na osnovu prikupljenih podataka i rezultata, Transparentnost Srbija, pored ostalog (sve preporuke nalaze se u poglavlju „Preporuke“), preporučuje lokalnim samoupravama da:

- izbegnu sve situacije koje mogu stvoriti utisak da se participacija sprovodi samo formalno, kao što je određivanje previše kratkih rokova, nedovoljno promovisanje poziva, ali i izveštaja o sprovedenim konsultacijama, a potom i rezultata participacije, zakazivanje javnih skupova u neodgovarajućim terminima (samo u radno vreme, na primer);
- ulože dodatne napore za povećanje broja građana koji učestvuju u javnim raspravama o budžetu, što se odnosi na raznovrsnije mehanizme u fazi pozivanja na rasprave, ali i informisanja o rezultatima javnih rasprava i prihvatanju predloga građana uključenih u javne rasprave;
- ulože dodatne napore za povećanje broja građana koji podnose predloge u toku procesa konsultacija ili javne rasprave, korišćenjem mehanizama za prikupljanje predloga kao što su ankete, upitnici i slično;
- usvajaju akcione planove za održavanje budžetskih konsultacija kroz organizovanje najmanje dva sastanka sa građanima u mesnim zajednicama;
- u uputstvu za direktne korisnike budžeta o izradi finansijskih planova konkretizuju obavezu uključenja građana;
- primene participativne mehanizme iz Malih projekata i na druge javne konkurse za dodelu sredstava za fizička ili pravna lica (npr energetska efikasnost za fizička lica, mediji, poljoprivreda, sportska udruženja, verske zajednice, OCD);
- jasno izdvoje segment sa javnim raspravama na sajtovima JLS i grupišu pozive, prikupljene predloge i izveštaje koji sadrže obrazloženje za prihvatanje/odbacivanje pristiglih predloga;
- načine funkcionalnim ili uvedu mehanizme za prijavu problema i da izveštavaju javno o rešavanju problema (izgradnja poverenja kao uslov za veću participaciju). Mehanizam treba da sadrži opis kakvi se sve problemi mogu prijaviti i rokove za obaveštavanje o postupku/rešavanju.

Metodologija

Opšta metodologija

Lokalni indeks participativnosti (LIPA) izračunava se kao procenat od maksimalnog mogućeg zbira poena koji se dobijaju prilikom ocenjivanja na osnovu određenog broja indikatora/indikatorskih pitanja. U istraživanju LIPA 2024/2025 korišćeno je 58 indikatora podeljenih u tri oblasti.

Indikatori su formulisani tako da se izbegne bilo kakav subjektivni uticaj ocenjivača na rezultat. Moguća ocena je 0 ili 1. Indikatorsko pitanje sadrži dimenziju kvaliteta, ali meri kvantitativni rezultat – da li ishod (odgovarajućeg kvaliteta), koji je predmet pitanja, postoji ili ne postoji. Sve što izlazi iz tog okvira, poput nekih specifičnih rešenja, aktivnosti, bilo čega što može baciti dodatno svetlo na kvalitet participacije, doprineti unapređenju, sprečiti negativne prakse ili pomoći u definisanju preporuka, a ne može se izraziti kroz binarno indikatorsko pitanje, može biti predmet dodatnog narativnog izveštaja koji u načelu prati sprovođenje ocenjivanja i rangiranja. Stoga istraživači u postupku prikupljanja podataka notiraju specifičnosti koje se koriste u pratećem narativnom izveštaju.

Odgovori na indikatorska pitanja se pronalaze na zvaničnom internet sajtu jedinice lokalne samouprave ili na osnovu odgovora na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja koje istraživač upućuje jedinicama lokalne samouprave. Za pojedine indikatore moguće je izvršiti testiranje funkcionisanja određenih mehanizama participacije. Kako bi se izbeglo da JLS daju „poželjne“ odgovore, zahtevi moraju biti formulisani tako da je za pozitivnu ocenu potrebno priložiti odgovarajući dokaz (dokument, link ka mestu na internetu gde se tražena informacija ili dokument mogu naći). Ukoliko takvog dokaza nema, ne može se dati pozitivna ocena za indikator.

Radi dobijanja što objektivnije slike i kako bi se izbegle greške koje mogu nastati prilikom prikupljanja podataka, podaci dobijeni sa sajta se verifikuju, slanjem dopisa JLS sa spiskom negativno ocenjenih indikatora i pozivom da ukažu ukoliko tražene informacije/dokumenti ipak postoje. Proces verifikacije je posebno značajan sa metodološkog stanovišta, ukoliko je veliki broj JLS uključen u istraživanje/ocenjivanje, te veći broj osoba radi na prikupljanju podataka. Verifikacijom se u tom slučaju dodatno umanjuje mogućnost uticaja ljudskog faktora na konačan skor.

Za indikatore za koje nisu dobijeni podaci od JLS u odgovoru na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja (ili uopšte nije dobijen odgovor na zahtev), a za koje je na drugi način nemoguće sa sigurnošću utvrditi da su pozitivni (npr. na osnovu podataka pronađenih na sajtu ili iz drugih izvora u koje istraživač ima uvid) dodeljuje se ocena 0. U postupku verifikacije moguće je ukazati da nije dobijen odgovor na zahtev ili na pojedina pitanja iz zahteva.

U postupku verifikacije, kao i u odgovorima na zahteve, ukoliko JLS samo ustvrdi da je odgovor na određeno indikatorsko pitanje pozitivan, bez dostavljanja dokaza (linka, dokumenta, informacije čiju je verodostojnost moguće potvrditi) ocena je negativna. U istraživanju LIPA 2024/2025 na dopise su odgovorile 38 od 44 JLS.

Ukupna ocena za svaku pojedinačnu JLS iz istraživanja dobija se sabiranjem bodova dobijenih po odgovorima na indikatorska pitanja (0/1) i deljenjem tog zbira sa teoretski maksimalnim brojem bodova³. JLS se rangiraju, u tabeli, na osnovu ocena.

³ Na primer, ukoliko je zbir 40, a postoji 58 indikatora, konačna ocena je $40/58 (\%) = 68,9\%$

JLS su u tabeli, na osnovu LIPA ocene raspoređene u šest kategorija. Najviša je „Puni nivo participacije“, iznad 80%, sledi „Visoki nivo participacije“ (60-79,9%), „Razvijeni nivo participacije“ (45-59,9%), „Umereni nivo participacije“ (30-44,9%), „Osnovni nivo participacije“ (15-29,9%) i „Nizak nivo participacije“ (ispod 15%).

Indikatori su podeljeni u tri oblasti i moguće je izračunati parcijalne ocene (u procentima od maksimalnog zbira za svaku pojedinačnu oblast), za svaku od njih. Te oblasti su: Participacija u donošenju propisa i javnih politika, Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba i Participacija u vezi sa budžetom. Oblast Participacija u donošenju propisa i javnih politika ima tri podoblasti: Opšti deo, Javne politike i Propisi. Oblast Participacija u vezi sa budžetom ima četiri podoblasti: Finansijski planovi mesnih zajednica, Prethodni konsultativni postupak, Opšti budžet i Mali projekti. Ova podela značajna je i zbog poređenja JLS između sebe, poređenja oblasti ili podoblasti, ali i zbog uporedivosti u više ciklusa istraživanja, kada je izmenjen broj indikatora, kada su pojedine oblasti izostavljene ili promenjene.

Indikatori su takođe označeni slovima I, K i D, što ukazuje na kategoriju kojoj pripadaju (informisanje, konsultovanje, direktno uključivanje). Pojedini indikatori mogu istovremeno nositi više oznaka. Ovo kategorisanje služi za dodatnu analizu stanja u okviru ove tri kategorije.

Ukoliko se, prilikom sprovođenja više ciklusa istraživanja i rangiranja, ciklus u kome je smanjen broj indikatora (radi pojednostavljenja ili pojeftinjenja sprovođenja istraživanja), ili je izmenjen nezanemarljiv broj indikatorskih pitanja i/ili oblasti, poredi sa nekim drugim ciklusom, treba imati u vidu da je moguće odstupanje ukupne ocene. Stoga i direktni zaključak o rastu ili padu pojedinačnih ocena ili ukupne prosečne ocene treba izneti sa rezervom. Kada je izbačen nezanemarljiv broj indikatora metodološki bi bilo najbolje utvrditi kolike bi ocene JLS imale u ciklusu sa kojim se poredi da je i to istraživanje rađeno sa manjim brojem indikatora, korišćenom u aktuelnom ciklusu. U slučaju izmene indikatora ovakav pristup je nesprovodiv, te je potrebno u izveštaju ukazati na ovo moguće odstupanje. Zahvaljujući podeli na oblasti, one oblasti u kojima indikatori (broj i formulacija) nisu menjani u potpunosti su uporedive, preko svojih parcijalnih ocena, bez odstupanja.

Metodologija LIPA 2024/25 – izmene indikatora i podoblasti na osnovu iskustava iz LIPA 2022/23

Nakon istraživanju LIPA 2022/23, Transparentnost Srbija je iznela niz predloga za izmenu indikatora. O tome je diskutovano sa timom Helvetas projekta te su izvršene pojedine izmene.

TS je u analizi istraživanja LIPA 2022/23 zaključila da je za naredno LIPA istraživanje potrebno čvršće utvrditi distinkciju između javne rasprave o kapitalnim projektima i javne rasprave o budžetu u celini s jedne strane i anketiranja građana o investicijama i/ili kapitalnim projektima u okviru javne rasprave o budžetu s druge strane. Predloženo je da se stoga izmene ili dodaju određeni indikatori. Utvrđeno da postoji tri pojavna oblika: anketa u kojoj građani predlažu šta bi želeli, kao deo rasprave o budžetu (prethodni konsultativni postupak) ili anketa o predloženim projektima u kojoj građani mogu i sami da predlože i sama javna rasprava o budžetu, uključujući i kapitalne projekte (ili samo o kapitalnim projektima).

Stoga je izbačena podoblast Kapitalni projekti, a umesto njene uvedena podoblast Prethodni konsultativni postupak. Kroz podoblast Opšti bužet rešeno je i pitanje da li se raspravljalo samo o kapitalnim projektima ili o celom budžetu.

U zaključcima iz prethodnog istraživanja takođe je ukazano da je potrebno utvrditi jasnu distinkciju između malih projekata sa učešćem građana i malih projekata sa učešćem građana koji se finansiraju od prihoda od poreza na imovinu. To je urađeno kroz precizno definisanje pojedinih indikatora, a

posebno i kroz dopise za verifikacije u drugom istraživanju gde je poseban naglasak stavljen na ovu oblast. U istraživanju LIPA 2022/23, odnosno u analizi istraživanja, otvoreno je pitanje redovnih konkursa za projekte udruženja (po stavki 481 ekonomske klasifikacije budžeta), jer je iz pojedinih odgovora utvrđeno da je bilo elemenata participacije građana koji bi kao pozitivni bili bodovani da je reč o malim projektima sa učešćem građana (npr. konsultacije tokom priprema procesa kriterijuma ili konsultacije o raspisivanju projekta ili određeni procenat koji se izdvaja za ugrožene grupe ili ruralne sredine). Stoga su uvedeni dodatni ili izmenjeni postojeći indikaori kako bi se i ovaj oblik participacije valorizovao.

Dilema u vezi sa indikatorom „Da li je odluka o projektima koji se realizuju uz učešće građana koji će biti finansirani zasnovana na kriterijumima koji su utvrđenim aktom?“, to jest, da li se kao pozitivno prihvata ukoliko su kriterijumi propisani javnim pozivom rešena je tako što se dodeljuje pozitivna ocena i u ovom slučaju.

U istraživanju LIPA 2022/23 je utvrđeno da je indikator „Pored nacrtu budžeta, uz poziv za javnu raspravu je objavljeno obrazloženje budžeta koje sadrži podatke o realizaciji budžeta i učinku budžetskih programa za prvih šest meseci tekuće godine“ prezahtevan, i ocenu nula su dobile pojedine JLS koje su prilagale izuzetno detaljno obrazloženje budžeta, ali ne i šestomesečni izveštaj o realizaciji. Stoga je kriterijum za ovaj indikator ublažen izbacivanjem drugog uslova („koje sadrži podatke o realizaciji budžeta i učinku budžetskih programa za prvih šest meseci tekuće godine“).

Utvrđeno je i da je bilo situacija kada su JLS dobile pozitivan bod jer u izveštaju o javnoj raspravi o budžetu stoji da nije bilo primedbi, a negativan jer je naveden veliki broj predloga ali nije dobro obrazloženo zašto neki nisu prihvaćeni. Stoga je kroz uvođenje dodatnog indikatora dodatno stimulisano ako je uopšte bilo predloga.

Uveden je i indikator koji se odnosi na građansku stolicu kao mehanizam učešća građana u radu SO/SG.

U oblasti Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba, najmanjoj, koja sadrži samo četiri indikatora i zapravo se odnosi na mehanizme za prijavu problema i kršenja propisa spojena su dva indikatora „Da li JLS ima mehanizam za online ili SMS prijavu komunalnih problema?“ i „Da li postoji online/SMS mehanizam za prijavu kršenja lokalnih propisa ili propisa za koje su nadležne lokalne inspekcije?“. Uveden je novi indikator koji boduje da li mehanizam sadrži opis kakvi se problemi mogu prijaviti.

Uočeno je da su se indikatori „Da li su indirektni korisnici budžeta (IKB) sprovedi otvorene konsultacije sa građanima o tome na koji način bi mogli da planiraju rashode za narednu godinu?“ i „Da li su direktni korisnici budžeta (DKB) (ne računajući GU/OU u celini) pre formulisanja nacrtu budžeta sprovedi otvorene konsultacije sa građanima o tome na koji način bi mogli da planiraju rashode za narednu godinu?“ odnosili na IKB i DKB a ne na same JLS, pa su redefinisani i ocenjuju da li je JLS pozvala IKB i DKB da sprovedu konsultacije.

Opšta zapažanja

Opšta ocena i perspektive za poboljšanje

Indeks participativnosti LIPA povećan je u odnosu na 2022/2023. godinu, ali su građani i dalje nedovoljno uključeni u postupke donošenja propisa, u javne rasprave i u druge mehanizme funkcionisanja lokalne samouprave. I dalje se ne primenjuju neki od raspoloživih oblika i metoda participacije, ali, s druge strane, čak i kada se građani pitaju, čest je slučaj da oni nisu zainteresovani da se uključe u raspravu. Razlog za to se može tražiti u tome što se neki mehanizmi primenjuju forme radi (istraživači su, tako, naišli na primer da je 27. februara objavljen poziv za javnu raspravu koja se održava istog i narednog dana - 27. i 28. februara), ili građani, čak i kada postoji iskrena volja, i dalje veruju da se participacija sprovodi forme radi i da oni ne mogu ništa da promene. A to uverenje je neretko posledica dugogodišnjeg (ili decenijskog) lošeg iskustva.

Zbog toga je uz punu i posvećenu primenu mehanizama participacije, nužno primeniti i sva raspoloživa sredstva komunikacije i informisanja, kako bi se ovi procesi približili građanima.

Iskazano u brojevima, prosečan nivo indeksa u istraživanju LIPA 2024/2025 iznosi 34,8% i za 8,4 procentna poena (odnosno za gotovo trećinu - 32% u relativnom odnosu) je veći nego u prvom istraživanju pre dve godine (26,4%). To znači da je prosečna ocena obuhvaćenih JLS iz pete kategorije (od šest, kako je pojašnjeno u poglavlju „Metodologija“) – „Osnovni nivo participacije“ prešla u viši, četvrti nivo – „Umereni nivo participacije“.

Treba, međutim, imati u vidu da se značajan deo rasta indeksa ove godine može pripisati znatno boljoj prosečnoj oceni u oblasti „Mali projekti“, a to je pak posledica činjenice da je višestruko veći broj opština i gradova iz uzorka koje su raspisale konkurse.

Razloga za veći optimizam ipak ima, jer je rast zabeležen u većini oblasti i podoblasti. Izuzetak su oblast Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba, gde postoje samo četiri indikatora, povezana sa mehanizmima za prijavljivanje problema i nepravilnosti i podoblast Opšti deo u Participaciji i donošenju propisa i javnih politika .

„Finansijski planovi mesnih zajednica“, takođe sa samo četiri indikatora, ostali su na nepromenjenom, niskom, nivou.

Poređenje kod podoblasti Prethodni konsultativni postupak u odnosu na LIPA 2022/23, gde se u tabeli vidi mali pad ne daje realnu sliku, s obzirom na to da je ova podoblast uvedena umesto Kapitalnih projekata (objašnjeno u poglavlju Metodologija) i ove dve podoblasti nisu (bar ne u potpunosti) uporedive.

LIPA oblasti			2024/25	2022/23	Rast apsolutni	Rast relativni
Ocene po oblastima	Participacija u donošenju propisa i javnih politika	Opšti deo	40.5%	48.5%	-8.0%	-16.4%
		Javne politike	65.3%	46.1%	19.2%	41.5%
		Propisi	47.7%	41.3%	6.4%	15.6%
	ukupno		51.9%	45.3%	6.6%	14.5%
	Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba		22.7%	28.4%	-5.7%	-20.0%
	Participacija u vezi sa budžetom	Finansijski planovi mesnih zajednica	1.1%	1.1%	0.0%	0.0%
		Prethodni konsultativni postupak	12.2%	14.2%	-2.0%	-14.0%
		Opšti budžet	52.5%	36.6%	15.9%	43.5%
		Mali projekti	21.6%	3.0%	18.6%	612.5%
	ukupno		26.8%	15.9%	10.9%	68.6%

Iako razlike nisu velike, kategorija „Informisanje građana“ (indikatori su podeljeni u kategorije „Konsultovanje“, „Informisanje“ i „Direktno uključivanje“) i dalje je najniže ocenjena, što potkrepljuje zaključak da efekti participacije, čak i kada ona postoji, nisu dovoljno vidljivi.

Niska participacija vidljiva je ne samo kroz indikatore koji je direktno mere (poput indikatora „U javnoj raspravi o nacrtu budžeta (dostavljeni predlozi elektronskom ili klasičnom poštom, prisustvo na javnim skupovima) učestvovao je najmanje 1 promil od ukupnog broja stanovnika“, koji je na 13,6%) već i iz pojedinih odgovora i izveštaja dostavljenih TS u postupku verifikacije rezultata.

Loš odziv/participacija, loše informisanje i izveštavanje su dvosmerno povezani i potrebna je uporna, dosledna i intenzivna aktivnost JLS da bi se stanje promenilo. I dalje se relativno retko pronalaze pozivi na javne rasprave i informacije o izveštajima sa javnih rasprava na društvenim mrežama, koje, te iste lokalne samouprave istovremeno široko koriste za informisanje građana o drugim temama.

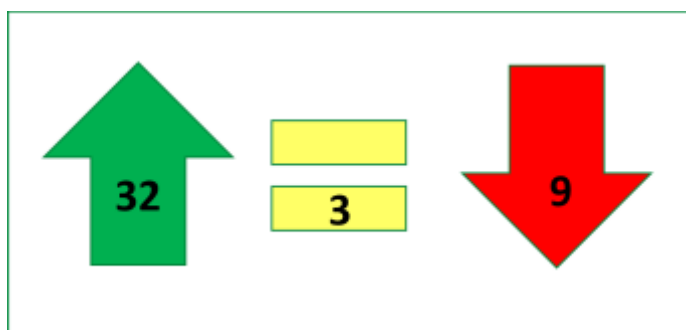
Za razliku od LIPA 2022/2023, ove godine se jedna od 44 JLS obuhvaćene istraživanjem nalazi u najvišem rangu „puna participacija“ (Užice, sa 81%), jedna je u rangu „visoka participacija“ (Veliko Gradište), a u rangu „razvijena participacija“, gde u prethodnom istraživanju nije bila nijedna JLS, sada ih je osam.

Nivo participacije	Granične vrednosti	Broj JLS LIPA 2024/2025	Procenat od ukupnog broja JLS	Broj JLS LIPA 2022/2023	Procenat od ukupnog broja JLS
Puna participacija	80-100%	1	2,3%	0	0%
Visoki nivo participacije	60-80%	1	2,3%	1	2,3%
Razvijeni nivo participacije	45-60%	8	18,2%	0	0%
Umereni nivo participacije	30-45%	16	36,4%	14	31,9%
Osnovni nivo participacije	15-30%	14	31,8%	20	45,4%
Nizak nivo participacije	0-15%	4	9,1%	9	20,4%

To znači da je u gornjem delu tabele, gde je pre dve godine bila samo jedna JLS, sada njih 10.

Na niskom nivou participacije, sa indeksom manjim od 15%, sada je više nego upola manje opština i gradova nego pre dve godine – četiri, a bilo ih je devet. Smanjen je i broj JLS u petoj kategoriji – osnovni nivo participacije. Između 15 i 30% ima 14 opština i gradova, dok je povećan broj onih u rangu „umereni nivo participacije“ (30-45%) i ima ih 16.

Ukupno su indeks povećale 32 JLS, tri su ostale na istom nivou, a niži indeks ih beleži devet.

Kada se govori o prosečnim ocenama po oblastima i podoblastima, one jesu indikativne, posebno kada se porede sa drugim ciklusima LIPA istraživanja, ali treba uzeti u obzir ocene za pojedinačne opštine i gradove značajno variraju.

Ocene po oblastima									
Participacija u donošenju propisa i javnih politika			ukupno	Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba	Participacija u vezi sa budžetom				ukupno
Opšti deo	Javne politike	Propisi			Finansijski planovi mesnih zajednica	Prethodni konsultativni postupak	Opšti budžet	Mali projekti	
40.5%	65.3%	47.7%	51.9%	22.7%	1.1%	12.2%	52.5%	21.6%	26.8%

Tako je u ovogodišnjem istraživanju najveća prosečna ocena u oblasti „Participacija u donošenju propisa i javnih politika“ - 51,9%, ali je prosek dobijen iz ocena koje su u rasponu od 10,5 do 94,7%. To znači da i u ovoj oblasti, kod većeg broja JLS, postoji značajan prostor za rad i za unapređenje kako bi se participacija ocena dovela makar do 50%. Iako je ovaj prosek porastao u odnosu na 45% pre dve godine, on i dalje nije na zadovoljavajućem nivou. Primeri dobre prakse za one koji žele da napreduju mogu se lako pronaći, jer 16 JLS ima indeks iznad 60%, a među njima devet iznad 70%.

Oblast „Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba“ obuhvata samo četiri indikatora koji se odnose na mehanizme za prijavu problema i kršenja propisa. Prosečna ocena je 22,4%, pri čemu ocenu 0% ima nešto više od polovine (25 JLS), dok maksimalnu ocenu ima samo jedna.

„Participacija u vezi sa budžetom“ ima prosek od 26,8%, a pojedinačne ocene variraju od 0 (u dva slučaja) do 71,4%. LIPU veću od 45%, što ih svrstava u prve tri kategorije u ovoj oblasti, ima pet JLS.

Prostor za povećanje participacije, odnosno poboljšanje indeksa, postoji u gotovo svim oblastima i podoblastima, a to se naročito odnosi na podoblasti uključanje građana preko mesnih zajednica, kod malih projekata (što bi podrazumevalo uključanje više JLS), ali i rasprave o budžetu, posebno kroz prethodne konsultativne postupke.

Zaključak koji se nameće, ne samo u ovom ciklusu (a identičan je kao i pre dve godine), već i u drugim sličnim istraživanjima (LTI, PETRA) jeste da napredak u velikoj meri zavisi od političke, ali i administrativne volje, administrativnih kapaciteta, te da je za napredak potrebna dugotrajna i promišljena podrška spolja, uz negovanje i promovisanje svakog postignuća.

Neki sistemski problemi i zapažanja

Kako je cilj svakog dodatnog angažovanja spolja i podrške određenim kvalitetnim praksama da budu održive u opštinama gde se primenjuju i da se njihova primena širi, bitno je obratiti pažnju i na slučajeve koji ukazuju da postoji rizik da se dobre prakse prekinu po okončanju direktne podrške ili da se dobri rezultati novih praksi ne multiplikuju. Tako je u nekoliko JLS koje sprovode „Male projekte“, odnosno

raspisuju konkurse, prethodno organizujući konsultacije sa građanima u vezi sa oblastima, kriterijumima i o samom programu u celini, uočeno da se istovetne (dobre) prakse ne primenjuju na druge konkurse. U nekim slučajevima TS je dobijala obrazloženje da takve konsultacije nisu obavezne jer to ne propisuju zakoni na osnovu kojih se konkursi raspisuju. Uprošćeno posmatrano, ni za „Male projekte“ ne postoji zakon koji propisuje obavezne konsultacije, ali se to očekuje (i vrednuje) u okviru projektne podrške. U ovakvoj situaciji efikasno rešenje bi bilo propisivanje obaveze organizovanja konsultacija, bilo republičkim aktom, bilo aktom donetim na nivou JLS. U nedostatku takvog akta, a u slučajevima kada se dobra praksa inicijalno uvede zato što to očekuje donator, JLS bi trebalo da razmotre mogućnosti da dobre prakse primene i u drugim sličnim situacijama, da ih na dalje neguju zarad građana i poverenja u lokalnu administraciju, a ne stoga što to očekuje donator.

Konkursi, a posebno oni za „Male projekte“, se neretko objavljuju u segmentima sajta sa aktuelnostima (Vesti, Aktuelno i sl). To je, naravno, dobro radi što veće vidljivosti, ali je problem ako se istovremeno ne objavljuju i u segmentima „Javni konkursi“, „Konkursi“ i sl. To izaziva sumnju da JLS doživljavaju „Male projekte“ kao nešto vanredno (možda i privremeno). Razlog, naravno, može biti i mnogo banalniji – da nisu isti službenici zaduženi za „redovne“ konkurse i za „Male projekte“. Kada se pozivi, a kasnije odvojeno i drugi akti, odluke, objavljuju samo među aktuelnostima i vestima, koje su često brojne, veoma je teško pronaći informacije nakon nekoliko meseci. Istraživači TS ponekad ni kroz pretragu nisu uspevali da nađu informacije o „Malim projektima“, koje su potom dobijali od JLS u procesu verifikacije. Omogućavanje da informacije o već završenim konkursima budu lako dostupne značajna je kako bi oni koji ranije to nisu činili i nisu ni znali za ove projekte, a želeli bi da konkurišu u nekom narednom ciklusu, mogli što lakše, objedinjeno, da nađu svu dokumentaciju i sve što ih zanima.

I dalje se nedovoljno koriste mnoge mogućnosti i mehanizmi za participaciju. U prvom redu reč je o hibridnim javnim raspravama (fizički skup kombinovan sa online uključenjem) i o korišćenju društvenim mreža za participaciju. Prvi mehanizam bi omogućio i građanima iz udaljenih delova JLS da se lakše uključe. Društvene mreže nose veliki potencijal za jačanje participacije, ali se gotovo isključivo koriste za informisanje o aktivnostima političkog rukovodstva i objavljivanje servisnih informacija. I dalje je slaba ili nepostojeća participacija u raznim fazama izrade budžeta (finansijski planovi IKB i DKB, prethodni konsultativni postupak).

Poverenje građana i nivo participacije su čvrsto povezani. Malo interesovanje je uglavnom posledica niskog poverenja – što zbog dugotrajnog odsustva ponude da učestvuju u donošenju odluka, uverenja da je participacija zapravo „participacija“, da se sprovodi samo forme radi, ali i zbog činjenice da efekti participacije, čak i kada ona zaista postoji, nisu dovoljno vidljivi zbog nedovoljne promocije.

Sajtovi JLS su i dalje često neažurni (postoje izdvojeni baneri ili delovi menija za jednokratne akcije ili prikaze konkursa, javnih rasprava ili budžeta od pre nekoliko godina), pa je u višku informacija teško pronaći ono što je zaista bitno, aktuelno i relevantno.

Rezultat LIPA 2024/2025 po JLS

Jedna od 44 JLS obuhvaćene istraživanjem je u rangu „Puna participacija“ (iznad 80%), jedna je u rangu „Visoka participacija“ (60-79,9%), a osam ih je u rangu „Razvijena participacija“ (45-59,9%).

Prosečni indeks je 34,8%, što je u rangu „Umerena participacija“ (30-44,9%). U tom rangu je 16 JLS. Na nivou „Osnovna participacija“ (15-29,9%) je 14 JLS, a manje od 15% imaju četiri JLS („Nizak nivo participacije“).

Pored Užica i Velikog Gradišta, rezultatom iznad 50% se izdvajaju i Zaječar, Topola, Mali Zvornik, Novi Pazar i Leskovac.

	LIPA 2024/2025	Rang - nivo participacije 2024/25
Užice	81.0%	Puni
Veliko Gradište	67.2%	Visoki
Zaječar	56.9%	Razvijeni
Topola	53.4%	
Mali Zvornik	51.7%	
Novi Pazar	51.7%	
Leskovac	51.7%	
Trstenik	46.6%	
Sombor	46.6%	
Raška	46.6%	Umereni
Bor	43.1%	
Velika Plana	41.4%	
Žabalj	41.4%	
Knjaževac	39.7%	
Ražanj	39.7%	
Ćuprija *	39.7%	
Golubac	37.9%	
Bač	36.2%	
Bojnik	36.2%	
Vlasotince	34.5%	
Varvarin	32.8%	
Sokobanja	32.8%	
Arilje	32.8%	
Ljubovija	32.8%	
Bečej	32.8%	
Pirot	32.8%	

	LIPA 2024/2025	Rang - nivo participacije 2024/25
Žabari	29.3%	Osnovni
Negotin *	29.3%	
Petrovac na Mlavi	27.6%	
Arandjelovac	27.6%	
Nova Varoš	27.6%	
Batočina	25.9%	
Srbobran	25.9%	
Aleksandrovac *	25.9%	
Rača	22.4%	
Paraćin	22.4%	
Temerin	20.7%	
Vrnjačka Banja *	20.7%	
Svilajnac *	17.2%	Nizak
Odžaci	15.5%	
Kladovo *	13.8%	
Bogatić	13.8%	
Brus	12.1%	Nizak
Kula	12.1%	

Napomena: Žutim su označene JLS koje su sprovele male projekte. Zvezdicom su označene JLS koje nisu odgovorile na dopise za verifikaciju. Vrnjačka Banja odgovorila je sa zakašnjenjem, tako da bi ocena za tu opštinu verovatno bila veća da je odgovor stigao pre zaključenja izveštaja.

Rezultati JLS u pojedinim kategorijama i oblastima istraživanja

Pregled

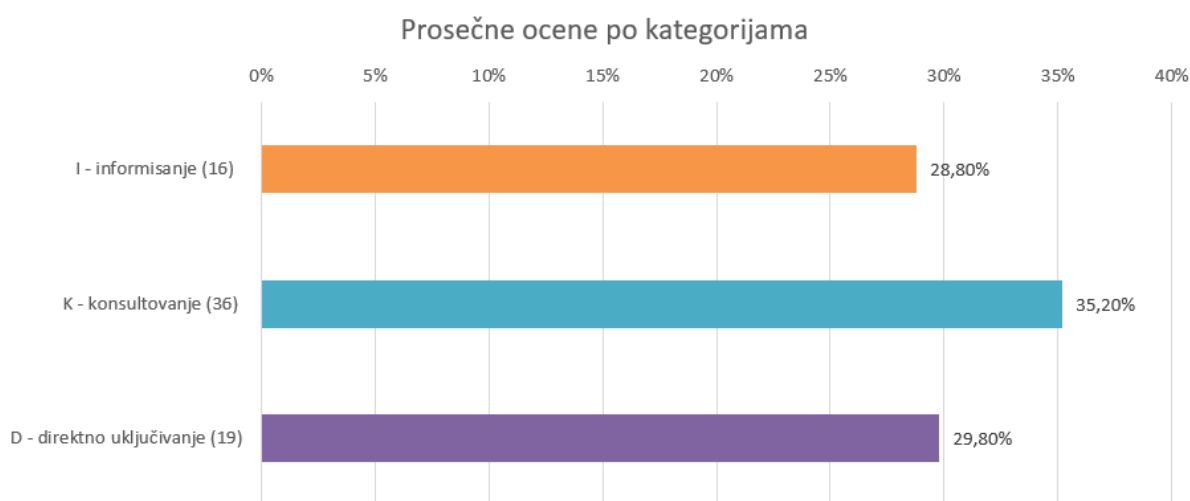
Najveća prosečna ocena je u oblasti „Participacija u donošenju propisa i javnih politika“ - 51,9%. Treba uzeti u obzir da postoje ogromne varijacije – ocene u ovoj oblasti variraju između 10,5 i 94,7%, tako da kod većeg broja JLS postoji značajan prostor za rad i za unapređenje kako bi se participacija ocena dovela makar do 50% postavljenih standarda. Iako je ovaj prosek veći u odnosu na 45% koji su zabeleženi pre dve godine, indeks i dalje nije zadovoljavajući. Primeri dobre prakse mogu se lako pronaći, jer 16 JLS ima indeks iznad 60%, a među njima devet iznad 70%.

Oblast „Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba“ obuhvata četiri indikatora koji se odnose na mehanizme za prijavu problema i kršenja propisa. Prosečna ocena je manja nego pre dve godine i iznosi 22,4%, pri čemu ocenu 0% ima nešto više od polovine (25 JLS), a maksimalnu ocenu ima samo jedna.

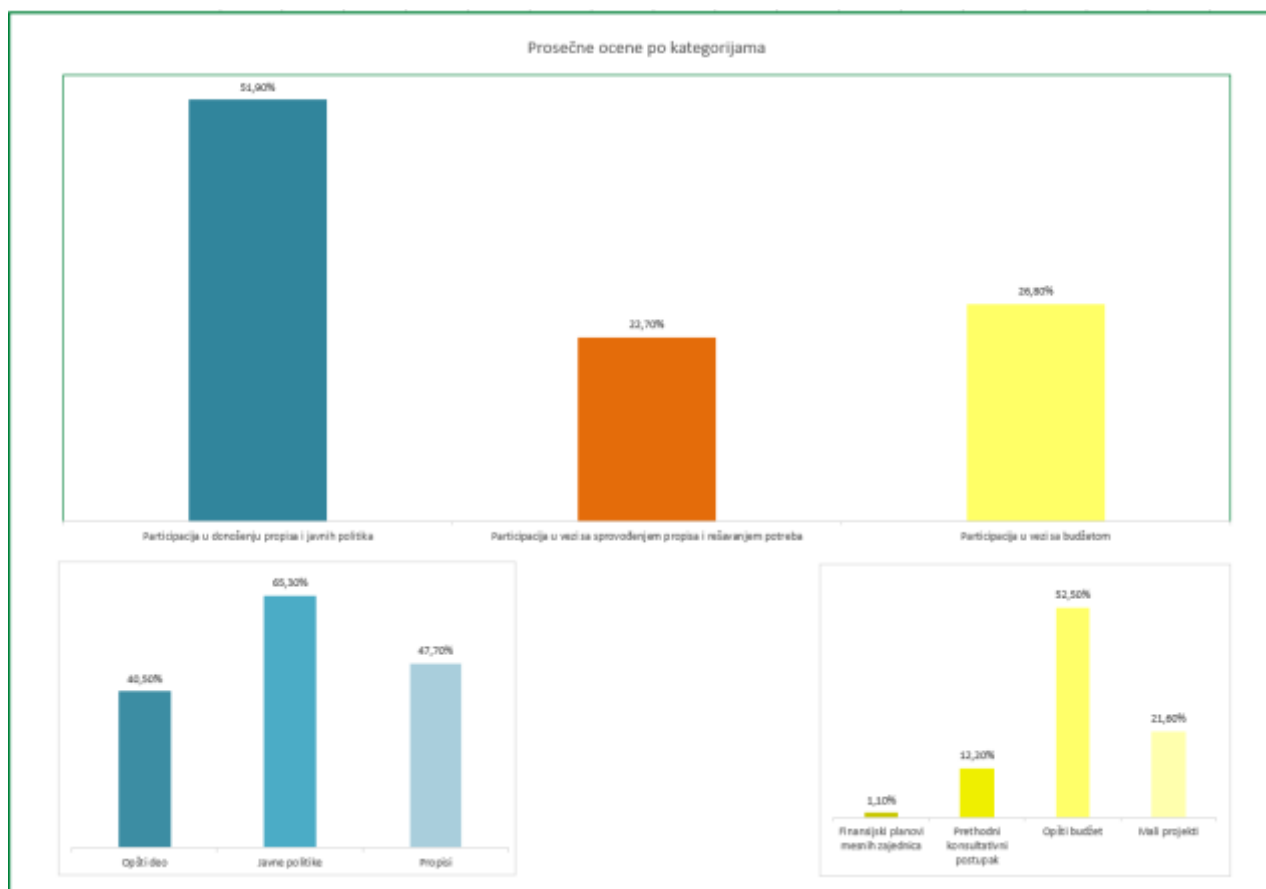
„Participacija u vezi sa budžetom“ ima nizak prosek od 26,8%, ali je i to rast u odnosu na 15,9% u istraživanju pre dve godine. Pojedinačne ocene variraju od 0 (u dva slučaja) do 71,4%. LIPU veću od 45%, što ih svrstava u prve tri kategorije u ovoj oblasti, ima pet JLS. Rast u ovoj oblasti ostvaren je zahvaljući značajnom rastu u podoblastima „Opšti budžet“ i „Mali projekti“, gde je višestruko uvećan broj JLS koje su raspisale i sprovele konkurse.

Prosečne ocene po kategorijama ne ukazuju da postoji poseban problem u nekom od segmenata koji bi posledično „vukao“ indeksa nadole ili nagore. Kategorija „Informisanje“ (16 indikatora) ima najniži prosek 28,8%, „Direktno uključivanje“ (19 indikatora) vrlo bliskih 29,8%, a „Konsultovanje“ (36 indikatora) nešto veći – 35,2%.

Grafikon: Prosečne ocene 44 JLS po kategorijama

Grafikon – prosečne ocene 44 JLS po oblastima i podoblastima

Oblasti istraživanja

Pregled

LIPA posmatra transparentnost u osam široko postavljenih oblasti. Broj indikatora u oblastima značajno varira te je zbog toga različit uticaj koji ocene pojedinih oblasti imaju na ukupan prosek. Oblast „Participacija u donošenju propisa i javnih politika“ ima tri podoblasti i 19 indikatora, oblast „Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba“ samo četiri indikatora i ne sadrži podoblasti, dok oblast „Participacija u vezi sa budžetom“ ima četiri podoblasti i ukupno obuhvata gotovo dve trećine indikatora, te nosi najveću „težinu“ u LIPI.

Tabela: Postignuta prosečna ocena JLS po oblastima

	Participacija u donošenju propisa i javnih politika	Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba	Participacija u vezi sa budžetom
Broj indikatora	19	4	35
Težina oblasti s obzirom na broj indikatora	33/100	7/100	60/100
Prosečna ocena	51,9%	22,7%	26,8%

Oblast 1 Participacija u donošenju propisa i javnih politika

Oblast „Participacija u donošenju propisa i javnih politika“ ima tri podoblasti koje imaju podjednak broj indikatora i podjednak uticaj na ukupnu ocenu u ovoj oblasti:

Participacija u donošenju propisa i javnih politika			
Podoblast:	Opšti deo	Javne politike	Propisi
Broj indikatora u podoblasti:	6 indikatora	7 indikatora	6 indikatora
Prosečna ocena podoblasti:	40,5%	65,3%	47,7%

Opšti deo odnosi se na referendume, narodne inicijative i direktno uključivanje građana u radna tela u kojima se razmatraju skupštinske odluke. Podoblast „Javne politike“ obuhvata indikatore u vezi sa javnim raspravama o javnim politikama, strateškim aktima, dok „Propisi“ uključuje indikatore u vezi javnim raspravama o propisima (izuzev javnih rasprava o budžetu).

Kao što se vidi iz tabele, nešto veći prosek beleži se u raspravama o javnim politikama, strateškim aktima.

S druge strane, unutar svake od podoblasti postoje značajne varijacije između najnižih i najviših ocena. Za „Opšti deo“, varijacije su od 16,7% do 83,3%, za „Javne politike“ su ekstremne od 0 (jedna JLS, dok ih je pre dve godine bilo čak šest) do 100% (pet JLS, pre dve godine bilo ih je dve), kao i za „Propise“, pri čemu 0% ima šest JLS (bilo ih je osam) a 100% imaju tri JLS (bilo ih je dve).

Ukupnu ocenu iznad 70% u ovoj oblasti imaju Užice 94.7%, Sombor 84.2%, Topola 78.9%, Zaječar 78.9%, Veliko Gradište 78.9%, Knjaževac 73.7%, Velika Plana 73.7%, Mali Zvornik 73.7% i Novi Pazar 73.7%.

Oblast 2 Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba

Ova oblast sadrži samo četiri indikatora, te su i ocene 0, 25, 50 ili 100%. Nijedan pozitivan indikator (0%) ima 25 JLS, što je više od polovine. Maksimalnu ocenu ima samo Užice.

Oblast 3 Participacija u vezi sa budžetom

Participacija u vezi sa budžetom				
Podoblast:	Finansijski planovi mesnih zajednica	Prethodni konsultativni postupak	Opšti budžet	Mali projekti
Broj indikatora u podoblasti:	4 indikatora	8 indikatora	11 indikatora	12 indikatora
Specifična težina podoblasti:	11/100	23/100	31/100	34/100
Prosečna ocena podoblasti:	1,1%	12,2%	52,5%	21,6%

Podoblast „Finansijski planovi mesnih zajednica“ odnosi se na informisanje građana i pozivanje na učešće u konsultacijama tokom pripreme razvojnih programa i finansijskih planova mesnih zajednica. Ovo je i dalje oblast sa najnižom ocenom i potreban je značajan rad i sa predstavnicima mesnih zajednica i sa referentnim osobama i organima u JLS kako bi se unapredilo stanje u ovoj oblasti. Jedinu pozitivnu ocenu u ovoj oblasti ima Pirot.

Podoblast „Prethodni konsultativni postupak“ kreirana je jer je u istraživanju LIPA 2022/23 uočeno da značajno varira, od JLS do JLS, poimanje javne rasprave o kapitalnim projektima (što je bila zasebna

oblast) a da su mnogi odgovori (i nalazi TS istraživača) sadržavali podatke o anketama i drugim oblicima konsultativnih postupaka sprovedenim pre izrade nacrtu budžeta. Prosečna ocena je 12,2% i varira između JLS od 0 do 62,5%, dok ocene po indikatorima variraju od 0% (Da li je u pozivu za javnu raspravu/obaveštenju o anketiranju bilo objavljeno na osnovu kojih kriterijuma će se razmatrati predlozi građana i odlučivati o realizaciji projekata (i/ili izdataka) koji su razmatrani?) do 27,4% za osnovni indikator – da li je prethodni konsultativni postupak uopšte organizovan (Da li je pre izrade nacrtu budžeta organizovan prethodni konsultativni postupak ili javna rasprava (anketa ili rasprava o projektima/kapitalnim projektima, anketiranje građana šta bi želeli da se finansira iz budžeta) o budžetu, kapitalnim projektima i/ili drugim projektima čija se realizacija planira ili bi se mogli realizovati?).

Ocenu 0% u ovoj podoblasti ima 31 JLS, što znači da nisu organizovale prethodni konsultativni postupak.

U okviru ove oblasti najbolje je stanje u podoblasti „Opšti bužet“, sa prosekom 52,5%, što je na granici zadovoljavajućeg. Ocene variraju od 0% (četiri JLS) do 100% (jedna – Veliko Gradište). Pored Velikog Gradišta, dobre ocene u ovoj oblasti imaju Trstenik (91%), Bor, Užice, Petrovac na Mlavi i Aleksandrovac (svi po 82%).

Podoblast „Mali projekti“ obuhvata indikatore koji se odnose na planiranje, raspisivanje, ocenjivanje i informisanje u vezi sa malim projektima koji se realizuju uz učešće građana, bilo da se finansiraju od prihoda od poreza na imovinu, bilo iz drugih izvora. Treba naglasiti da se „Mali projekti“ ne odnose na konkurse za projekte udruženja. Raspisalo ih je 15 JLS, prosek je 21,6% a među onima koji su raspisali konkurse varira od 16,7 do 91,7%.

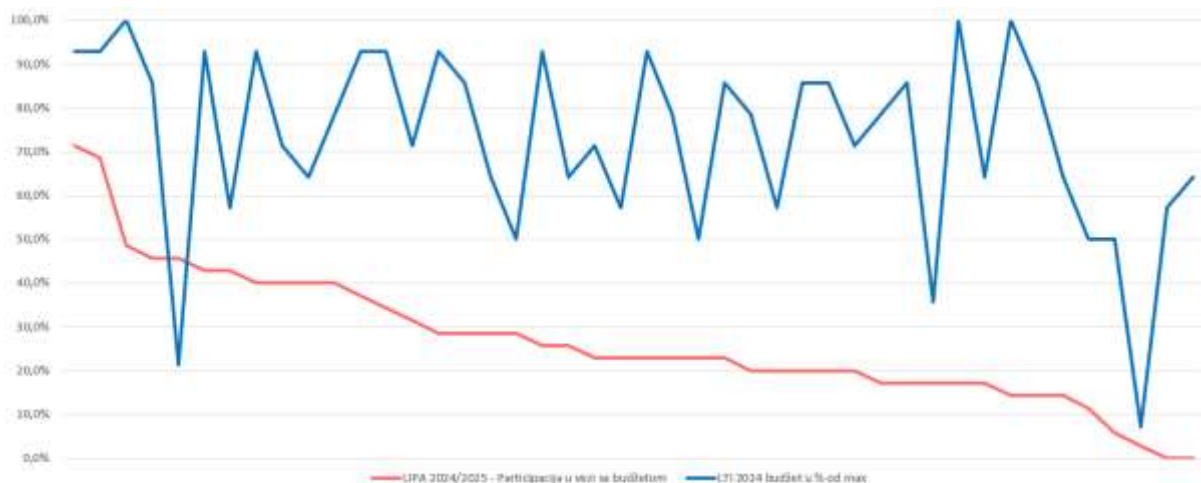
LIPA i LTI – poređenje

Transparentnost Srbija je u ovom ciklusu istraživanja uporedila rezultate dva indeksa koja istražuje i koji ocenjuju i rangiraju jedinice lokalne samouprave: LIPA meri participativnost, a LTI (Indeks transparentnosti lokalne samouprave) transparentnost. Poređeni su rezultati za 44 JLS obuhvaćene LIPA istraživanjem (LTI obuhvata svih 170 gradova, opština i gradskih opština).

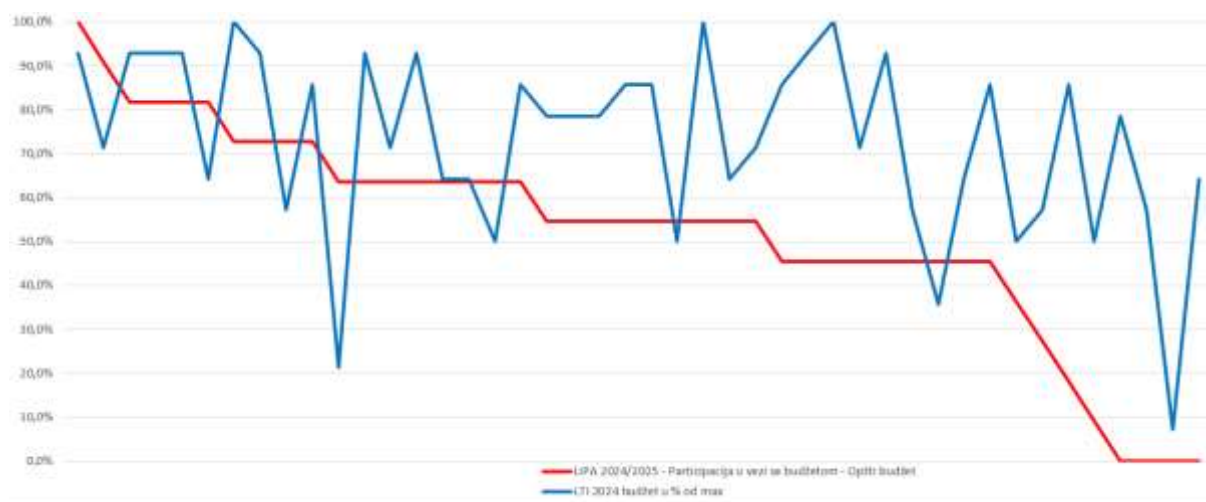
Poređenje je urađeno preko tri ukrštanja. U prvom su ukršteni opšti indeksi – LIPA 2024/2025 i LTI 2024. Crvena kriva na grafikonu označava LIPA indeks i rezultati su složeni u opadajući niz, dok plava kriva označava indeks LTI za te iste JLS. Kao što se vidi na prvom grafikonu, uočljivo je da one JLS koje imaju više ocene LIPA imaju i više ocene LTI, te LTI prati pad krive za LIPA indeks, ali uz značajna i ne malobrojna pojedinačna odstupanja i nadole i nagore.

Ta zakonitost nestaje ako se uporede ocene za JLS iz oblasti „Participativnost u vezi sa budžetom“ (crvena kriva) sa njihovim ocenama za transparentnost budžeta (parcijalni indeks, preračunat u odnosu na maksimalni broj poena u kategoriji Budžet) – plava kriva na grafikonu 2.

Slična je i situacija pri poređenju podoblasti „Budžet“ iz LIPA 2024/2025 (crvena kriva) sa ocenama za transparentnost budžeta (parcijalni indeks, preračunat u odnosu na maksimalni broj poena u kategoriji Budžet) – plava kriva na grafikonu 3.

Čvrstu vezu između dobrih rezultata u participativnosti i transparentnosti, posebno kada se posmatra izdvojeno oblast budžeta, nije moguće utvrditi u ovom ukrštanju. Postoji određena korelacija u opštim ocenama, što se može pripisati nastojanju JLS koje postižu dobre rezultate da to čine u svim oblastima, odnosno nemarnom odnosu prema obe oblasti u slučaju onih koji su u oba istraživanja bliži donjem delu tabele.

Zaključci

Opšti zaključci

Između niske participacije i lošeg informisanja o participaciji postoji čvrsta veza i potrebna je dugotrajna i intenzivna aktivnost JLS da bi se stanje promenilo. Kanali komunikacije preko društvenih mreža se i dalje nedovoljno koriste za izveštavanje o javnim raspravama i konkursima – od poziva i obaveštavanja o tome da je konkurs raspisan do distribucije informacija o izveštajima sa javnih rasprava i realizaciji konkursa. Istovremeno se društvene mreže koriste za informisanje o drugim temama. Zbog toga je uz punu i posvećenu primenu mehanizama participacije, nužno primeniti i sva raspoloživa sredstva komunikacije i informisanja, kako bi se ovi procesi približili građanima.

Kako se poverenje ne bi dodatno narušavalo, a participacija smanjivala, treba izbegavati formalno ili jednokratno sprovođenje aktivnosti u vezi sa participacijom. To se odnosi na rokove trajanje javnih rasprava, odnos prema prikupljenim predlozima i kvalitet izveštaja.

Prostor za povećanje participacije, odnosno poboljšanje indeksa, postoji u gotovo svim oblastima i podoblastima, a to se naročito odnosi na podoblasti uključenje građana preko mesnih zajednica, kroz male projekte (što bi podrazumevalo uključenje više JLS), ali i rasprave o budžetu, posebno kroz prethodne konsultativne postupke.

Zaključak koji je neizbežan jeste da napredak u velikoj meri zavisi od političke, ali i administrativne volje i administrativnih kapaciteta, te da je za napredak potrebna dugotrajna i promišljena podrška spolja, uz negovanje i promovisanje svakog postignuća.

I dalje se primećuje da su sajтови JLS neretko neažurni - izdvojeni su baneri ili delovi menija za jednokratne akcije ili prikaze konkursa, javnih rasprava ili budžeta od pre nekoliko godina, što otežava pronalaženje relevantnih informacija.

Zaključci – LIPA kao oruđe

LIPA kroz istraživanje otkriva i činjenice o sebi samoj. Potvrđeno je da ovaj mehanizam poseduje kvalitet komparativnosti i unapredivosti. TS veruje da LIPA, kroz odgovarajuću promociju, može da postane i mehanizam za podsticanje, a ne samo merenje napretka, razvijanjem konkurencije između JLS, kao što je postignuto sa indeksom LTI.

Rezultati LIPA istraživanja otvaraju prostor za brojna ukrštanja i poređenja – između JLS, pojedinačnih indikatora, oblasti, kategorija, što je od značaja za usmeravanje podrške JLS i pojedinim aktivnostima/oblastima kojima donator želi da se posveti. U ovom istraživanju, TS je uporedila rezultate iz istraživanja LIPA (ocena u celini, ocena za oblast „Participacija u vezi sa budžetom“ i podoblast „Opšti budžet“) sa istraživanjem LTI koje meri i ocenjuje transparentnost JLS – LTI u celini i ocena u kategoriji „Budžet“, preračunata u procenite od maksimalnog broja poena.

Utvrđen je određen nivo korelacije između dva indeksa u celini, ali uz velika i ne malobrojna odstupanja i nadole i nagore. Neke od JLS koje su imale visoku ocenu LIPA imale su i visok LTI, ali su primećeni i suprotni primeri.

Ovo se posebno odnosi na poređenje po kategorijama, odnosno oblastima povezanim sa budžetom, gde praktično korelacija ne postoji.

Istražuj lokalno, deluj nacionalno

Preporuke za aktivnosti na nacionalnom nivou na osnovu istraživanja Indeksa lokalne participativnosti (LIPA)

Iskustva iz istraživanja LIPA 2022/23 i LIPA 2024/25 otvorila su prostor da se, pored preporuka za JLS (i internih preporuka za unapređenje istraživanja) formulišu i preporuke za aktere koji deluju na nacionalnom nivou. Reč je o preporukama za donošenje odgovarajućih politika, propisa, regulisanje praksi, i odnose se na dvosmernu interakciju lokalno-nacionalno: one koje mogu da unaprede participativnost na lokalnom nivou, ali i one, zasnovane na iskustvu sa lokalnog nivoa, koje mogu da unaprede praksu (i/ili propise) na nacionalnom, odnosno na republičkom, nivou.

Prilikom formulisanja preporuka, u najvećoj meri korišćena su iskustva iz istraživanja LIPA (oba ciklusa), te su navedeni i relevantni indikatori koji su u vezi sa preporukama. Korišćena su, međutim i iskustva iz drugih istraživanja koja je TS sprovodila na lokalnom nivou, uz podršku SDC i Helvetas programa, ali i drugih donatora (rad sa mesnim zajednicama, rad na unapređenju procesa javnih rasprava, Indeks transparentnosti lokalne samouprave), kao i pojedina istraživanja i nalazi na republičkom nivou.

Preporuke za unapređenje politika, propisa i prakse na republičkom nivou

Unapređenje učešća građana u izradi lokalnog budžeta

Organi/ institucija nadležni za preporuku: Ministarstvo finansija, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave u saradnji sa Republičkim sekretarijatom za javne politike

Da se na osnovu nalaza LIPA, ali i drugih iskustava, stvori snažniji pravni osnov za organizovanje blagovremenih konsultacija sa građanima u vezi sa donošenjem lokalnog budžeta

Aktuelne odredbe Zakona o lokalnoj samoupravi predviđaju obavezu gradova i opština da svojim statutima ili opštim aktima urede održavanje javne rasprave o kapitalom delu budžeta. U praksi, JLS se većinom odlučuju da opštim aktom urede javne rasprave, ne samo o kapitalnom delu, već o celom budžetu, uz značajne razlike u načinu na koji to čine. Minimalni standardi za kvalitetnu javnu raspravu (npr. u pogledu rokova) bi trebalo da budu postavljeni zakonom. U odsustvu zakonskih pravila značajan doprinos standardizaciji dala je Stalna konferencija gradova i opština, izradom modela odluke, koji se takođe može unaprediti na osnovu iskustava (kako dobrih, tako i loših) iz prakse. U određenoj meri, od pomoći su i akti koji su doneti na osnovu Zakona o planskom sistemu.

Aktuelne odredbe Zakona o budžetskom sistemu, u delu koji se odnosi na kalendar pripreme budžeta na lokalnom nivou, ne prepoznaju ni javnu raspravu niti bilo koji drugi vid konsultacija sa građanima u pripremi lokalnih budžeta. Štaviše, ti rokovi, postavljeni u članu 31, idu na uštrb organizovanja kvalitetne javne rasprave, jer je 1.11. postavljen kao (krajnji) rok za dostavljanje nacрта odluke o budžetu, a 15.11, kao (krajnji) rok za usvajanje predloga te odluke.

Unapređenje učešća građana u izradi republičkog budžeta

Organi/institucija nadležna za preporuku: Ministarstvo finansija, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave

Da se na osnovu nalaza LIPA (ali i drugih iskustava, kao što je Open Budget Index - OBI), omogući veće učešće građana u izradi budžeta

Zakon o budžetskom sistemu proklamuje kao jedno od svojih načela transparentnost, ali ga u nedovoljnoj meri razrađuje. I kada je transparentnost obezbeđena objavljivanjem pojedinih dokumenata tokom pripreme budžeta, nisu predviđeni mehanizmi koji bi omogućili građanima da utiču na sadržinu budžeta svojim predlozima. S druge strane, u svim lokalnim samoupravama postoje formalni mehanizmi za javnu raspravu i druge vidove konsultacija o budžetu, kao i brojne dobre prakse u tom pogledu.

Zakon o državnoj upravi predviđa obavezu sprovođenja javne rasprave o svakom zakonu koji bitno menja stanje u određenoj oblasti ili za koji postoji interesovanje javnosti, a svaki novi državni budžet ispunjava oba ova kriterijuma. Iako se budžet usvaja u formi zakona, u praksi ova norma nikada nije primenjena. Takva situacija iziskuje potrebu da se preciziraju pravila u Zakonu o državnoj upravi u pogledu budžetske javne rasprave (i posledično, u Poslovniku Vlade Republike Srbije), a da se ona dalje razrade kroz Zakon o budžetskom sistemu i poseban podzakonski akt koji bi bio donet nakon unošenja odgovarajuće odredbe u taj zakon. Ne postoji prepreka da se razrada izvrši i isključivo odgovarajućom dopunom Zakona o budžetskom sistemu (bez dopuna Zakona o državnoj upravi).

Imajući u vidu složenost procesa donošenja republičkog budžeta, bilo bi primereno da se javna rasprava i drugi vidovi konsultacija sa zainteresovanom javnošću, sprovode u ranijim fazama pripreme, a ne tek u momentu kada bude izrađen nacrt zakona o budžetu za narednu godinu. Drugim rečima, bilo bi svrsishodnije da proces konsultacija o budžetu zasebno sprovodi svaki direktni budžetski korisnik, pre nego što podnese svoj predlog finansijskog plana Ministarstvu finansija.

Pored ovih najznačajnijih izmena, trebalo bi izmeniti i deo Zakona (član 31) koji se odnosi na budžetski kalendar republičke vlasti.

Osim konsultacija sa javnošću u vezi sa republičkim budžetom uopšte, iskustva iz LIPA istraživanja, kao i aktuelna pravila na lokalnom nivou ukazuju na naročito veliki prostor za unapređenje kada je reč o kapitalnim republičkim projektima.

Naime, trenutno je za lokalni nivo vlasti, propisana obaveza organizovanja javne rasprave o kapitalnom delu budžeta. S druge strane, Uredba o kapitalnim projektima, koja se odnosi na njihovu pripremu i usvajanje takvih projekata, ne sadrži obavezu da se javnost konsultuje o njima, a pravila su nedovoljna i u pogledu transparentnosti. Stoga postoji i potreba i prostor, da se kroz ovu uredbu precizira na koji način će javnost biti konsultovana u pripremi ovih projekata, što se može učiniti i bez izmene Zakona o budžetskom sistemu. Pri formulisanju modaliteta konsultacija mogu se primeniti i iskustva iz brojnih lokalnih samouprava.

Mere iz ove oblasti su od značaja i za brojne planske dokumente koje Republika Srbija primenjuje, ali gde problem nije u dovoljnoj meri prepoznat (npr. Partnerstvo za otvorenu upravu, programi iz oblasti reforme javnih finansija).

Relevantni LIPA indikatori: 28-46 (spisak svih indikatora je u aneksu izveštaja)

[Unapređenje položaja i nadležnosti mesnih zajednica](#)

Organi/institucija nadležna za preporuku: Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu, Ministarstvo finansija

U okviru LIPA, ali i kroz druge aktivnosti na projektu, TS je uočila brojna pitanja koja bi trebalo rešiti u vezi sa položajem i načinom funkcionisanja mesnih zajednica, gde se deo problema može rešiti kroz izmene Zakona o lokalnoj samoupravi.

Prevashodno je bitno rešiti pitanje zakonitosti rada mesnih zajednica, koje trenutno nije obezbeđeno, a što se može učiniti uvođenjem adekvatnog sistema odgovornosti rukovodilaca u lokalnoj samoupravi, kao i kroz eventualno uvođenje finansijskih mehanizama (uskraćivanje republičkih transfera u slučaju nepoštovanja zakonske obaveze da se obrazuju organi mesne samouprave u skladu sa zakonom).

Ništa manje važno, potrebno je obratiti pažnju na druge mehanizme za bolje prepoznavanje mesnih zajednica u procesu odlučivanja u okviru lokalne samouprave. U tom smislu, zbog velikog uticaja ovih dokumenata, naročito bi trebalo obratiti pažnju na izmene modela akata koje objavljuje Stalna konferencija gradova i opština (trenutno je otvoren proces revizije modela Odluke o javnim raspravama, u kojem će TS dati svoj doprinos).

Relevantni LIPA indikatori: 24-27 (spisak svih indikatora je u aneksu izveštaja)

Unapređenje uključenja građana u rad republičkog parlamenta – građanska stolica u skupštinskim odborima

Organi/institucija nadležna za preporuku: Narodna skupština

Jedan od mehanizama koji postoji u pojedinim opštinama, ali ne i u republičkoj skupštini, jeste „građanska stolica“. Slično tome, u aktuelnom sazivu i skorašnjem iskustvu Narodne skupštine ne funkcionišu na adekvatan način ni drugi mehanizmi građanske participacije (npr. javna slušanja).

U tom smislu je potrebno inicirati izmene Poslovnika Narodne skupštine, kako bi se njime predvideli novi mehanizmi građanskog učešća, ali i razradili postojeći.

Relevantni LIPA indikatori: 5 i 6 (spisak svih indikatora je u aneksu izveštaja)

Unapređenje učešća građana u izradi i praćenju izvršenja republičkog budžeta

Organi/institucija nadležna za preporuku: Vlada Republike Srbije, ministarstva koja raspisuju konkurse za dodelu sredstava ili prate dodelu tih sredstava (Ministarstvo za društveni dijalog), Savet Vlade Srbije za saradnju sa civilnim društvom

Preporuka: omogućiti konsultovanje javnosti kod određivanja oblasti u kojima će se ostvarivanje javnog interesa finansirati iz budžeta kroz programe udruženja (na svim nivoima)

Praksa sprovođenja konkursa za dodelu sredstava, kako na republičkom, tako i na pokrajinskom i lokalnom nivou, može se bitno unaprediti. Unapređenja su potrebna na normativnom nivou, ali i u pogledu kapaciteta organa koji prate na koji način se projekti realizuju, da li se ostvaruje cilj

finansiranja. Ništa manje važno, praksa pokazuje da je u mnogim slučajevima neophodno ispitati zakonitost i odgovornost za moguće zloupotrebe. Pored svih tih bitnih pitanja, trebalo bi posvetiti dodatnu pažnju i uključivanju građana, odnosno jačanju participacije kada je reč o određivanju javnog interesa koji će u određenoj sredini ili oblasti biti finansiran na ovaj način. Iskustva pojedinih lokalnih samouprava pokazuju da su takve konsultacije moguće i potrebne.

Zbog toga bi bilo potrebno predvideti obavezu sprovođenja konsultacija o ovom delu budžeta, kao delu konsultativnog procesa o budžetu, na nivou pojedinih republičkih ministarstava, pokrajinskih sekretarijata i gradskih i opštinskih uprava.

Relevantni LIPA indikatori: 47, 50 i 56 (spisak svih indikatora je u aneksu izveštaja)

Preporuke

Opšte preporuke

Obavezati lokalne samouprave da održavaju redovne konsultacije sa mesnim zajednicama i da ih uključe u proces budžetskih konsultacija

Lokalne samouprave treba da usvajaju akcione planove za održavanje budžetskih konsultacije kroz organizovanje najmanje dva sastanka sa građanima u mesnim zajednicama

Lokalne samouprave treba na svojim sajtovima da objavljuju izveštaje o svim sastancima u mesnim zajednicama i o rezultatima budžetskih konsultacija

U uputstvu direktnim korisnicima budžeta o izradi finansijskih planova treba konkretizovati obavezu uključenja građana.

Primeniti participativne mehanizme iz Malih projekata i na druge konkurse za dodelu sredstava za fizička ili pravna lica (npr energetska efikasnost, mediji, poljoprivreda, sport, verske zajednice, OCD).

Izbegavati sve situacije koje mogu stvoriti utisak da se participacija sprovodi samo formalno – kratki rokovi, nedovoljno promovisanje poziva, ali i izveštaja, a potom i rezultata participacije, zakazivanje javnih skupova u neodgovarajućim terminima (samo u radno vreme, na primer)

Uložiti dodatne napore za povećanje broja građana koji učestvuju u javnim raspravama o budžetu, što se odnosi na raznovrsnije mehanizme u fazi pozivanja na rasprave, ali i informisanja o rezultatima javnih rasprava i prihvatanju predloga građana uključenih u javne rasprave.

Uložiti dodatne napore za povećanje broja građana koji podnose predloge u toku procesa konsultacija ili javne rasprave, korišćenjem mehanizama za prikupljanje predloga kao što su ankete, upitnici i slično.

Jasno izdvojiti segment sa javnim raspravama na sajtovima JLS i grupisati pozive, prikupljene predloge i izveštaje koji sadrže obrazloženje za prihvatanje/odbacivanje pristiglih predloga.

Uz poziv na javne rasprave o budžetu objavljivati obrazloženje budžeta

Napredak (tamo gde postoji) postignut u izveštavanju o javnim raspravama o budžetu primeniti i na druge javne rasprave. Proširiti javne rasprave van okvira koji je označen kao obavezan u Zakonu o lokalnoj samoupravi.

Jasno razdvojiti javne rasprave (ili konsultacije) i izjašnjavanje građana o planovima za kapitalne investicije, usklađene sa strateškim dokumentima od anketiranja i izjašnjavanja o manjim projektima.

Načiniti funkcionalnim ili uvesti mehanizme za prijavu problema i izveštavati javno o rešavanju problema (izgradnja poverenja kao uslov za veću participaciju). Mehanizam treba da sadrži opis kakvi se sve problemi mogu prijaviti i rokove za obaveštavanje o postupku/rešavanju.

Preporuke – LIPA kao mehanizam

Na osnovu nalaza i uvida u postupku prikupljanja podataka razmotriti potrebu i mogućnosti za dalje unapređenje i/ili metodološko pojednostavljenje prikupljanja i obrade podataka – kroz (re)definisanje pojedinih indikatora i/ili oblasti, definisanje pitanja za prikupljanje podataka od JLS i (re)definisanje kriterijuma za ocenjivanje u postupku obrade podataka.

Aneksi

Aneks 1. Indikatori i obrazloženja načina ocenjivanja

Participacija u donošenju propisa i javnih politika

Opšti deo

1. JLS je u prethodne tri godine postupala po narodnoj inicijativi i/ili raspisivala referendum. (D)

Ovaj indikator se utvrđuje na osnovu zahteva za pristup informacijama – traže se podnete inicijative i podaci o postupanju.

2. JLS u prethodne tri godine nije kršila propise u vezi sa postupanjem sa referendumom i narodnom inicijativom. (D)

Ovaj indikator se utvrđuje na osnovu zahteva za pristup informacijama – traže se podaci o postupanje i utvrđuje se da li je JLS postupila u skladu sa procedurama i rokovima propisanim zakonom/uredbom.

3. Da li je nekim aktom JLS posebno propisano uključivanje osetljivih grupa u javne rasprave i druge oblike participacije građana? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje na osnovu zahteva za pristup informacijama – traži se navedeni akt.

4. Da li je u prethodnoj godini sprovedeno uključivanje osetljivih grupa u javne rasprave i druge oblike participacije građana? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje na osnovu uvida na sajt i/ili zahteva za pristup informacijama – traže se pozivi na javne rasprave, izveštaji sa javnih rasprava.

5. Da li su izabrani predstavnici građana u radna tela (saveti, komisije) SO/SG i da li su učestvovali u radu radnih tela (D)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u zapisnike sa sednica radnih tela, odnosno zahtevom za dostavljanje zapisnika sa sednica radnih tela u koja su izabrani građani. Za pozitivnu ocenu potrebno je da su učestvovali u radu barem jednog radnog tela..

6. Da li je poslovníkom o radu skupštine i/ili drugim aktom (sporazum, memorandum o saradnji) predviđeno postojanje „građanske stolice“ u SO/SG? (D)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u poslovnik. Ukoliko poslovnik nije dostupan, zahtevom se traži poslovnik, odnosno navedena informacija iz poslovnika ili drugog navedenog akta.

Javne politike

7. Da li je u prethodne tri godine sprovedena bar jedna javna rasprava u skladu sa propisima koji definišu izradu dokumenata javnih politika, prilikom pripreme dokumenata javnih politika (strategije, akcioni planovi)? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji sa javnih rasprava, vest o održanoj javnoj raspravi) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se poziv na JR, izveštaj ili link ka vesti o održanoj javnoj raspravi.

8. Da li je objavljen izveštaj o javnoj raspravi o pripremi dokumenata javnih politika koji sadrži obrazloženja za usvajanje/neusvajanje predloga podnetih tokom javne rasprave? (I) (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS. Za pozitivno bodovanje indikatora neophodno je da izveštaj sadrži podatke o podnetim predlozima i obrazloženja za usvajanje/neusvajanje. Samo izveštaj ili vest ne donosi pozitivan poen.

9. JLS u prethodne tri godine nije usvojila nijednu javnu politiku a da pre toga nije organizovala javnu raspravu. (K)

Ovaj indikator se utvrđuje upoređivanjem podataka dobijenih na osnovu dva zahteva – za dostavljanje podataka o javnim politikama usvojenim u prethodne tri godine i za dostavljanje podataka o javnim raspravama organizovanim u prethodne tri godine.

10. JLS je objavila izveštaje sa svih javnih rasprava o javnim politikama organizovanim u prethodne tri godine, koji sadrže obrazloženja za usvajanje/neusvajanje predloga podnetih tokom javnih rasprava? (I) (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS. Za pozitivno bodovanje indikatora neophodno je da svi izveštaji sadrže podatke o podnetim predlozima i obrazloženja za usvajanje/neusvajanje. Samo izveštaji ili vesti ne donose pozitivan poen, kao ni situacija u kojoj su za pojedine JR objavljeni izveštaji a za pojedine (makar i jednu) nisu.

11. Da li je organizovana javna rasprava prilikom usvajanja poslednje strategije održivog razvoja? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (da li postoji strategija, kada je usvojena da li postoji izveštaj sa JR) ili na osnovu podataka iz zahteva kojim su traženi podaci o svim javnim politikama usvojenim u prethodne tri godine (ukoliko je ustanovljeno uvidom na sajt da je strategija usvojena u prethodne tri godine) ili posebnim zahtevom.

12. Da li je objavljen izveštaj o javnoj raspravi o strategiji održivog razvoja koji sadrži obrazloženja za usvajanje/neusvajanje predloga podnetih tokom javne rasprave? (I) (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS. Za pozitivno bodovanje indikatora neophodno je da izveštaj sadrži podatke o podnetim predlozima i obrazloženja za usvajanje/neusvajanje. Samo izveštaj ili vest ne donosi pozitivan poen.

.

13. JLS je uputila poziv građanima na poslednju održanu javnu raspravu o dokumentima javnih politika na najmanje tri od navedenih pet načina: objavljivanjem poziva na sajtu JLS, saopštenje za medije, preko mesnih zajednica, preko društvenih mreža, licima/direktnim obaveštavanjem građana. (I)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt, profile JLS na društvenim mrežama i zahtevom za pristup informacijama. Za pozitivan bod dovoljno je da su korišćena tri bilo koja od navedenih kanala (za društvene mreže dovoljno je da je korišćen bar jedan kanal odnosno društvena mreža). Potrebno je prikupiti podatke o svim mehanizmima.

14. Da li je u prethodne tri godine sprovedena bar jedna javna rasprava u skladu sa standardima dobre prakse za izradu novih propisa ili bitne izmene u postojećim propisima? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji sa javnih rasprava, vest o održanoj javnoj raspravi) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se poziv na JR, izveštaj ili link ka vesti o održanoj javnoj raspravi. Za pozitivnu ocenu potrebno je sledeće: a) minimalno trajanje od 20 dana između dana objavljivanja i dana zaključenja; b) organizovan je najmanje jedan javni skup (fizički ili on-line); c) objavljen je nacrt akta koji se razmatra sa obrazloženjem.

15. Da li je objavljen izveštaj o javnoj raspravi o pripremi propisa koji sadrži obrazloženja za usvajanje/neusvajanje predloga podnetih tokom javne rasprave? (I)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS. Za pozitivno bodovanje indikatora neophodno je da izveštaj sadrži podatke o podnetim predlozima i obrazloženja za usvajanje/neusvajanje. Samo izveštaj ili vest ne donosi pozitivan poen.

16. JLS u prethodne tri godine nije usvojila ni jedan propis za koji je obavezna javna rasprava a da pre toga nije organizovala javnu raspravu. (K)

Ovaj indikator se utvrđuje upoređivanjem podataka dobijenih na osnovu uvida u sajt (usvojeni propisi) i zahteva – za dostavljanje podataka o javnim raspravama organizovanim u prethodne tri godine, odnosno dva zahteva, ako uvidom nije moguće utvrditi koji su propisi usvojeni - za dostavljanje podataka o propisima (za koje je obavezna JR) usvojenim u prethodne tri godine (sprovođenje obaveznog postupka javne rasprave prilikom pripreme statuta, budžeta u delu planiranja investicija, strateških planova razvoja, utvrđivanja stope izvornih prihoda, prostornih i urbanističkih planova, kao i drugih opštih akata na osnovu predloga kvalifikovanog broja građana ili zahteva jedne trećine odbornika) i za dostavljanje podataka o javnim raspravama organizovanim u prethodne tri godine. Propisi za koje je obavezna javna rasprava utvrđeni su Zakonom o lokalnoj samoupravi. Za pozitivnu ocenu potrebno je sledeće: a) minimalno trajanje od 20 dana između dana objavljivanja i dana zaključenja; b) organizovan je najmanje jedan javni skup (fizički ili on-line); c) objavljen je nacrt akta koji se razmatra sa obrazloženjem.

17. JLS je objavila izveštaje sa svih javnih rasprava o propisima organizovanim u prethodne tri godine, koji sadrže obrazloženja za usvajanje/neusvajanje predloga podnetih tokom javnih rasprava? (I)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS. Za pozitivno bodovanje indikatora neophodno je da postoje izveštaji sa svih JR i da svi izveštaji sadrže podatke o podnetim predlozima i obrazloženja za usvajanje/neusvajanje.

18. JLS je uputila poziv građanima na poslednju održanu javnu raspravu o propisu na najmanje tri od navedenih pet načina: objavljivanjem poziva na sajtu JLS, saopštenje za medije, preko mesnih zajednica, preko društvenih mreža, licima/direktnim obaveštavanjem građana. (I) (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt, profile JLS na društvenim mrežama i zahtevom za pristup informacijama. Za pozitivan bod dovoljno je da su korišćena tri bilo koja od navedenih kanala (za društvene mreže dovoljno je da je korišćen bar jedan kanal odnosno društvena mreža).

- 19. Da li su u prethodnoj godini građani/predstavnici građana bili uključeni u rad tela JLS koja se bave izradom propisa i javnih politika? (D)**

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u zapisnike sa sednica tela u čiji rad su bili uključeni predstavnici građana.

Participacija u vezi sa sprovođenjem propisa i rešavanjem potreba

- 20. Da li JLS ima mehanizam za online ili SMS prijavu komunalnih problema i/ili kršenja lokalnih propisa ili propisa za koje su nadležne lokalne inspekcije. (D)**

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt i zahtevom ukoliko uvidom na sajt nije moguće utvrditi da li postoji SMS mehanizam.

- 21. Da li JLS mehanizam za online ili SMS prijavu komunalnih problema i/ili kršenja lokalnih propisa ili propisa za koje su nadležne lokalne inspekcije sadrži opis (tekstualno ili kroz padajući meni-izbornik) kakvi se problemi mogu prijaviti?**

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt i zahtevom ukoliko uvidom na sajt nije moguće utvrditi da li postoji SMS mehanizam.

- 22. Da li je JLS u roku odgovorila na primedbu/pitanje izneto kroz mehanizam za prijavu komunalnih problema i/ili kršenja lokalnih propisa ili propisa za koje su nadležne lokalne inspekcije? (D)**

Ovaj indikator se utvrđuje testiranjem – upućivanjem pitanja (npr – kome da prijavim da je u mojoj ulici potrebno postaviti „ležećeg policajca“). Ako mehanizma (npr 48 sati) nema, ocena je 0.

- 23. Da li je uz mehanizam za prijavu kršenja lokalnih propisa ili propisa za koje su nadležne lokalne inspekcije dostupna informacija u kom roku će građanin dobiti odgovor na prijavu? (I)**

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom na sajt. Neophodno je da ova informacija bude dostupna neposredno uz mehanizam (a ne, na primer, odvojeno u informatoru u radu).

Participacija u vezi sa budžetom

Finansijski planovi mesnih zajednica

- 24. Da li je JLS pripremila i uputila svim mesnim zajednicama uputstvo o načinu informisanja građana i pozivu da učestvuju u konsultacijama tokom pripreme razvojnih programa i finansijskih planova MZ? (K)**

Ovaj indikator se utvrđuje na osnovu podataka dobijenih zahtevom od JLS – traži se uputstvo.

- 25. Da li je JLS pripremila i uputila svim mesnim zajednicama uputstvo o načinu informisanja građana o rezultatima i odlukama proisteklim iz konsultacija tokom pripreme razvojnih programa i finansijskih planova MZ? (I) (K)**

Ovaj indikator se utvrđuje na osnovu podataka dobijenih zahtevom od JLS – traži se uputstvo.

- 26. Da li je JLS pripremila i uputila svim mesnim zajednicama uputstvo o načinu informisanja građana o sprovođenju odluka generisanih kroz konsultacije tokom pripreme razvojnih programa i finansijskih planova MZ? (I)**

Ovaj indikator se utvrđuje na osnovu podataka dobijenih zahtevom od JLS – traži se uputstvo.

27. Da li je JLS dobila povratne informacije od mesnih zajednica o informisanju građana o sprovođenju odluka generisanih kroz konsultacije tokom pripreme razvojnih programa i finansijskih planova MZ? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u izveštaje/povratne informacije od MZ – ako manje od polovine MZ dostavlja ovu vrstu izveštaja rezultat je 0.

Prethodni konsultativni postupak

28. Da li je pre izrade nacrt budžeta organizovan prethodni konsultativni postupak ili javna rasprava (anketa ili rasprava o projektima/kapitalnim projektima, anketiranje građana šta bi želeli da se finansira iz budžeta) o budžetu, kapitalnim projektima i/ili drugim projektima čija se realizacija planira ili bi se mogli realizovati? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji sa javnih rasprava, vest o održanoj javnoj raspravi) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se informacija o anketi, poziv na konsultacije ili JR, izveštaj ili link ka vesti o organizovanoj anketi ili održanim konsultacijama/javnoj raspravi, uz uslov da navedeni dokument ili vest sadrži informaciju o datumu održavanja JR/anketiranja.

29. Da li je prethodni konsultativni postupak (ili anketiranje) ili javna rasprava u okviru prethodnog konsultativnog postupka organizovana pre 15. avgusta? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji sa javnih rasprava, vest o održanoj javnoj raspravi) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se poziv na JR, izveštaj ili link ka vesti o održanoj javnoj raspravi, uz uslov da navedeni dokument ili vest sadrži informaciju o datumu održavanja JR/anketiranja.

30. Da li je prethodni konsultativni postupak trajao najmanje 20 dana? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji sa javnih rasprava, vest o održanoj javnoj raspravi) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se poziv na JR, izveštaj ili link ka vesti o održanoj javnoj raspravi, uz uslov da navedeni dokument ili vest sadrži informaciju o trajanju JR.

31. Da li su u prethodnom konsultativnom postupku o budžetu, odnosno projektima koji će se realizovati iz budžeta građani mogli da predlože projekte? (K) (D)

Ovaj indikator podrazumeva da je bilo moguće dodati novi kapitalni projekat, a ne samo one koje je JLS predložila za izjašnjavanje. Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji sa javnih rasprava, vest o održanoj javnoj raspravi – pod uslovom da ovi dokumenti/vesti sadrže informaciju da je moguće dodati ili da je na izjašnjavanje dodat novi predlog građana) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se informacija da li je bilo moguće predložiti dodatni projekat i gde je to bilo objavljeno. Ako se u odgovoru tvrdi da je bilo moguće, ali da to nije unapred objavljeno, a da novih predloga nije bilo, to je ocena 0.

32. Da li je u pozivu za javnu raspravu/obaveštenju o anketiranju bilo objavljeno na osnovu kojih kriterijuma će se razmatrati predlozi građana i odlučivati o realizaciji projekata (i/ili izdataka) koji su razmatrani? (I) (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu, a JR je održana i poziv je upućen građanima putem drugih kanala.

33. Da li je JLS pozvala indirektne korisnike budžeta da sprovedu otvorene konsultacije sa građanima o tome na koji način bi mogli da planiraju rashode za narednu godinu? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u poziv, koji se traži zahtevom od JLS. Za pozitivno bodovanje potrebno je da JLS dostavi dokument koji nedvosmisleno potvrđuje da je upućen poziv. Nije neophodan dokaz da su IKB organizovali konsultacije.

34. Da li je JLS pozvala direktne korisnike budžeta da sprovedu otvorene konsultacije sa građanima o tome na koji način bi mogli da planiraju rashode za narednu godinu? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u poziv, koji se traži zahtevom od JLS. Za pozitivno bodovanje potrebno je da JLS dostavi dokument koji nedvosmisleno potvrđuje da je upućen poziv. Nije neophodan dokaz da su DKB organizovali konsultacije.

35. Da li je objavljen izveštaj o prethodnom konsultativnom postupku ili o javnoj raspravi, koji sadrži obrazloženje za prihvatanje/odbijanje predloga? (I) (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS. Za pozitivno bodovanje indikatora neophodno je da izveštaj sadrži podatke o podnetim predlozima i obrazloženja za usvajanje/neusvajanje. Samo izveštaj ili vest ne donosi pozitivan poen.

Opšti budžet

36. Da li je organizovana javna rasprava o nacrtu budžeta? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji sa javnih rasprava, vest o održanoj javnoj raspravi) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Neophodno je da se dostavi dokument ili link na osnovu kojeg se može utvrditi da je rasprava organizovana.

37. Da li je javna rasprava o nacrtu budžeta obuhvatala ceo budžet, a ne samo kapitalne projekte? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji sa javnih rasprava, vest o održanoj javnoj raspravi) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Neophodno je da se dostavi dokument ili link na osnovu kojeg se može utvrditi da je rasprava organizovana.

38. Da li je javna rasprava o nacrtu budžeta organizovana pre 1. novembra? (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji sa javnih rasprava, vest o održanoj javnoj raspravi) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se poziv na JR, izveštaj ili link ka vesti o održanoj javnoj raspravi, uz uslov da navedeni dokument ili vest sadrži informaciju o datumu održavanja JR o nacrtu budžeta.

39. JLS je uputila poziv građanima na javnu raspravu o nacrtu budžeta na najmanje tri od navedenih pet načina: objavljivanjem poziva na sajtu JLS, saopštenje za medije, preko mesnih zajednica, preko društvenih mreža, licima/direktnim obaveštavanjem građana. (I) (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt, profile JLS na društvenim mrežama i zahtevom za pristup informacijama. Za pozitivan bod dovoljno je da su korišćena tri bilo koja od navedenih kanala (za društvene mreže dovoljno je da je korišćen bar jedan kanal odnosno društvena mreža).

40. Pored nacрта budžeta, uz poziv za javnu raspravu je objavljeno obrazloženje budžeta. (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Neophodno je da se dostavi dokument ili link na osnovu kojeg se može utvrditi da je uz poziv na javnu raspravu objavljeno obrazloženje budžeta koje sadrži podatke o realizaciji budžeta i učinku budžetskih programa za prvih šest meseci tekuće godine, odnosno link na kome se obrazloženje i izveštaj mogu naći.

41. Javna rasprava o nacrtu budžeta je organizovana dostavljanjem predloga putem elektronske ili klasične pošte i organizovanjem javnih skupova. (K)

Za pozitivno bodovanje ovog indikatora neophodno je da su organizovana oba oblika. Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji, vest o JR) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu ili je nemoguće utvrditi da li su organizovani oba oblika. Neophodno je da se dostavi dokument ili link na osnovu kojeg se može utvrditi da su organizovana oba oblika.

42. Za dostavljanje predloga u okviru javne rasprave o nacrtu budžeta putem elektronske ili klasične pošte ostavljen je period od najmanje 20 dana. (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji, vest o JR) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu ili je nemoguće utvrditi rok koji je ostavljen. Neophodno je da se dostavi dokument ili link na osnovu kojeg se može utvrditi rok.

43. Javni skup u okviru javne rasprave o nacrtu budžeta najavljen je minimum 10 dana unapred. (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javne rasprave, pozivi na javne rasprave, izveštaji, vest o JR) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu ili je nemoguće utvrditi kada je najavljen, a kada je održan javni skup. Neophodno je da se dostavi dokument ili link na osnovu kojeg se mogu utvrditi datumi.

44. Da li je u javnoj raspravi stigao bar jedan predlog (ne računajući predloge odbornika, većnika i budžetskih korisnika) za izmenu i/ili dopunu nacрта budžeta? (K) (D)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (izveštaj sa JR), odnosno zahtevom, ukoliko se ne može utvrditi uvidom u sajt JLS.

45. Da li je objavljen izveštaj o javnoj raspravi o nacrtu budžeta koji sadrži obrazloženja za usvajanje/neusvajanje svakog predloga podnetog tokom javne rasprave? (I) (K)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS. Za pozitivno bodovanje indikatora neophodno je da izveštaj sadrži podatke o podnetim predlozima i obrazloženja za usvajanje/neusvajanje. Samo izveštaj ili vest ne donosi pozitivan poen.

- 46. U javnoj raspravi o nacrtu budžeta (dostavljeni predlozi elektronskom ili klasičnom poštom, prisustvo na javnim skupovima) učestvovao je najmanje 1 promil od ukupnog broja stanovnika. (K) (D)**

Za bodovanje je potrebno pribaviti podatak o broju stanovnika (internet, sajt JLS ili sajt RZS i sl) i o o broju učesnika JR. Broj učesnika JR se može utvrditi uvidom na sajt (izveštaj sa javnih rasprava) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se broj učesnika, odnosno dokumenti (zapisnici, informacija o broju primljenih predloga klasičnom i elektronskom poštom) na osnovu kojih se može utvrditi broj učesnika.

Mali projekti

- 47. Da li je JLS organizovala javne konsultacije o raspisivanju konkursa za dodelu sredstava za fizička ili pravna lica (npr energetska efikasnost za fizička lica, mediji, poljoprivreda, sportska udruženja, verske zajednice, OCD)? (K)**

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (poziv na konsultacije, vest o održanim konsultacijama) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se poziv na konsultacije, izveštaj ili link ka vesti o održanim konsultacijama.

- 48. Da li je JLS organizovala javne konsultacije o raspisivanju poziva za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata, koji se realizuju uz učešće građana? (K)**

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (poziv na konsultacije, vest o održanim konsultacijama) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se poziv na konsultacije, izveštaj ili link ka vesti o održanim konsultacijama.

- 49. Da li postoje kriterijumi za bodovanje/rangiranje projekata podnetih na konkurs za dodelu sredstava za fizička ili pravna lica odnosno na konkurs za sprovođenje malih projekata koji se realizuju uz učešće građana? (K) (D)**

Ovaj indikator se utvrđuje na osnovu uvida u raspisane konkurse ili na osnovu zahteva za pristup informacijama – traže se kriterijumi.

- 50. Da li su građani konsultovani tokom procesa pripreme kriterijuma? (K) (D)**

Ovaj indikator se utvrđuje na osnovu zahteva za pristup informacijama – traži se poziv građanima/udruženjima i zapisnik sa sastanka tela/grupe koja je propisala kriterijume.

- 51. Da li je JLS raspisala konkurs/poziv za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata, koji se realizuju uz učešće građana? (D)**

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (konkursi, pozivi, oglasi i sl) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se tekst konkursa i informacija gde je objavljen. Za pozitivno bodovanje neophodno je sa sigurnošću utvrditi da je konkurs bio vidljiv/dostupan građanima.

- 52. Da li je konkurs/poziv za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata, koji se realizuju uz učešće građana, raspisan pre 1. aprila tekuće godine? (D)**

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javni konkursi, konkursi, pozivi i sl) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se poziv za prijavljivanje na konkurs ili link ka vesti o konkursu uz uslov da navedeni dokument ili vest sadrži informaciju o datumu raspisivanja.

53. Da li je vrednost sredstava predviđenih konkursom za sprovođenje malih projekata koji se realizuju uz učešće građana veća od 3% procenta naplaćenog poreza na imovinu? (D)

Neophodno je pribaviti (sa sajta JLS ili zahtevom ukoliko taj podatak nije dostupan) informaciju o iznosu naplaćenog poreza na imovinu u prethodnoj godini i informaciju o vrednosti sredstava predviđenih konkursom. Ako neki od ovih podataka nije moguće pribaviti, ocena je 0.

54. Da li je konkurs/poziv za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata ima kriterijume koji podstiču realizaciju projekata namenjenih za nerazvijenije ruralne zajednice? (D)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javni konkursi, konkursi, pozivi i sl) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se poziv za prijavljivanje na konkurs ili link ka vesti o konkursu uz uslov da navedeni dokument ili vest sadrži kriterijume.

55. Da li je konkurs/poziv za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata ima kriterijume koji podstiču realizaciju projekata namenjenih za rodnu ravnopravnost i osnaživanje osetljivih grupa? (D)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS (javni konkursi, konkursi, pozivi i sl) odnosno na osnovu zahteva za pristup informacijama ako se informacija ne može naći na sajtu. Traži se poziv za prijavljivanje na konkurs ili link ka vesti o konkursu uz uslov da navedeni dokument ili vest sadrži kriterijume.

56. Da li postoji akt koji uređuje raspisivanje konkursa/poziva za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata koji se realizuju uz učešće građana? (K) (D)

Ovaj indikator se utvrđuje na osnovu zahteva za pristup informacijama – traži se akt. Pozitivno se boduje i ako postoji akt, a konkurs nije raspisan.

57. JLS je uputila poziv za učešće na konkursu za sprovođenje malih projekata koji se realizuju uz učešće građana na najmanje tri od navedenih pet načina: objavljivanjem poziva na sajtu JLS, saopštenje za medije, preko mesnih zajednica, preko društvenih mreža, lecima/direktnim obaveštavanjem građana. (I) (D)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt, profile JLS na društvenim mrežama i zahtevom za pristup informacijama. Za pozitivan bod dovoljno je da su korišćena tri bilo koja od navedenih kanala (za društvene mreže dovoljno je da je korišćen bar jedan kanal odnosno društvena mreža).

58. Da li je objavljen izveštaj o rezultatima konkursa za sprovođenje malih projekata koji se realizuju uz učešće građana koji sadrži podatke o razmatranju svih dostavljenih predloga? (I)

Ovaj indikator se utvrđuje uvidom u sajt JLS. Za pozitivno bodovanje indikatora neophodno je da izveštaj sadrži podatke o svim podnetim projektima, informaciju koji su izabrani i na koji način (bodovanje, kriterijumi) su odabrani.

Aneks 2. Prosečan rezultat po indikatorima

Indikatorska pitanja	% od max rezultata LIPA 2024/2025	% od max rezultata LIPA 2022/2023
2. JLS u prethodne tri godine nije kršila propise u vezi sa postupanjem sa referendumom i narodnom inicijativom	100.0%	93.2%
7. Da li je u prethodne tri godine sprovedena bar jedna javna rasprava u skladu sa propisima koji definišu izradu dokumenata javnih politika, prilikom pripreme dokumenata javnih politika (strategije, akcioni planovi)?	93.2%	77.3%
11. Da li je organizovana javna rasprava prilikom usvajanja poslednje strategije održivog razvoja?	93.2%	56.8%
36. Da li je organizovana javna rasprava o nacrtu budžeta?	90.9%	84.1%
41. Javna rasprava o nacrtu budžeta je organizovana dostavljanjem predloga putem elektronske ili klasične pošte i organizovanjem javnih skupova.	86.4%	Novi indikator
6. Da li je poslovnikom o radu skupštine i/ili drugim aktom (sporazum, memorandum o saradnji) predviđeno postojanje „građanske stolice“ u SO/SG?	84.1%	95.5%
14. Da li je u prethodne tri godine sprovedena bar jedna javna rasprava u skladu sa standardima dobre prakse za izradu novih propisa ili bitne izmene u postojećim propisima?	84.1%	63.6%
37. Da li je javna rasprava o nacrtu budžeta obuhvatala ceo budžet, a ne samo kapitalne projekte?	84.1%	Novi indikator
8. Da li je objavljen izveštaj o javnoj raspravi o pripremi dokumenata javnih politika koji sadrži obrazloženja za usvajanje/neusvajanje predloga podnetih tokom javne rasprave?	68.2%	45.5%
49. Da li postoje kriterijumi za bodovanje/rangiranje projekata podnetih na konkurs za dodelu sredstava za fizička ili pravna lica odnosno na konkurs za sprovođenje malih projekata koji se realizuju uz učešće građana?	68.2%	Novi indikator
9. JLS u prethodne tri godine nije usvojila nijednu javnu politiku a da pre toga nije organizovala javnu raspravu	65.9%	63.6%
16. JLS u prethodne tri godine nije usvojila nijedan propis za koji je obavezna javna rasprava a da pre toga nije organizovala javnu raspravu.	65.9%	59.1%
40. Pored nacrtu budžeta, uz poziv za javnu raspravu je objavljeno obrazloženje budžeta.	65.9% ⁴	4.5%

⁴ Indikator imao dodatni uslov: obrazloženje budžeta sadrži podatke o realizaciji i učinku budžetskih programa za prvih šest meseci

43. Javni skup u okviru javne rasprave o nacrtu budžeta najavljen je minimum 10 dana unapred.	56.8%	72.7%
45. Da li je objavljen izveštaj o javnoj raspravi o nacrtu budžeta koji sadrži obrazloženja za usvajanje/neusvajanje svakog predloga podnetog tokom javne rasprave?	54.5%	45.5%
12. Da li je objavljen izveštaj o javnoj raspravi o strategiji održivog razvoja koji sadrži obrazloženja za usvajanje/neusvajanje predloga podnetih tokom javne rasprave?	52.3%	20.5%
13. JLS je uputila poziv građanima na poslednju održanu javnu raspravu o dokumentima javnih politika na najmanje tri od navedenih pet načina: objavljivanjem poziva na sajtu JLS, saopštenje za medije, preko MZ, preko društvenih mreža, licima/direktnim obaveštavanjem građana.	47.7%	31.8%
18. JLS je uputila poziv građanima na poslednju održanu javnu raspravu o propisu na najmanje tri od navedenih pet načina: objavljivanjem poziva na sajtu JLS, saopštenje za medije, preko MZ, preko društvenih mreža, licima/direktnim obaveštavanjem građana.	47.7%	34.1%
15. Da li je objavljen izveštaj o javnoj raspravi o pripremi propisa koji sadrži obrazloženja za usvajanje/neusvajanje predloga podnetih tokom javne rasprave?	45.5%	34.1%
20. Da li JLS ima mehanizam za online ili SMS prijavu komunalnih problema i/ili kršenja lokalnih propisa ili propisa za koje su nadležne lokalne inspekcije?	43.2% ⁵	42.1%
44. Da li je u javnoj raspravi stigao bar jedan predlog (ne računajući predloge odbornika, većnika i budžetskih korisnika) za izmenu i/ili dopunu nacrtu budžeta?	43.2%	Novi indikator
5. Da li su izabrani predstavnici građana u radna tela (saveti, komisije) SO/SG i da li su učestvovali u radu radnih tela ?	36.4%	81,8%
10. JLS je objavila izveštaje sa svih javnih rasprava o javnim politika organizovanim u prethodne tri godine, koji sadrže obrazloženja za usvajanje/neusvajanje predloga podnetih tokom javnih rasprava	36.4%	27.3%
39. JLS je uputila poziv građanima na javnu raspravu o nacrtu budžeta na najmanje tri od navedenih pet načina: objavljivanjem poziva na sajtu JLS, saopštenje za medije, preko MZ, preko društvenih mreža, licima/direktnim obaveštavanjem građana.	31.8%	40.9%
51. Da li je JLS raspisala konkurs/poziv za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata, koji se realizuju uz učešće građana?	31.8%	6.8%
21. Da li JLS mehanizam za online ili SMS prijavu komunalnih problema i/ili kršenja lokalnih propisa ili propisa za koje su nadležne lokalne inspekcije sadrži opis (tekstualno ili kroz padajući meni-izbornik) kakvi se problemi mogu prijaviti	27.3%	Novi indikator

⁵ Kombinacija dva indikatora iz LIPA 2022/23

28. Da li je pre izrade nacrtu budžeta organizovan prethodni konsultativni postupak ili javna rasprava (anketa ili rasprava o projektima/kapitalnim projektima, anketiranje građana šta bi želeli da se finansira iz budžeta) o budžetu, kapitalnim projektima i/ili drugim projektima čija se realizacija planira ili bi se mogli realizovati?	27.3%	34.1% ⁶
31. Da li su u prethodnom konsultativnom postupku o budžetu, odnosno projektima koji će se realizovati iz budžeta građani mogli da predlože projekte?	25.0%	27.3%
48. Da li je JLS organizovala javne konsultacije o raspisivanju poziva za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata, koji se realizuju uz učešće građana?	25.0%	2.3%
55. Da li je konkurs/poziv za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata ima kriterijume koji podstiču realizaciju projekata namenjenih za rodnu ravnopravnost i osnaživanje osetljivih grupa?	25.0% ⁷	2.3%
19. Da li su u prethodnoj godini građani/predstavnici građana bili uključeni u rad tela JLS koja se bave izradom propisa i javnih politika?	22.7%	34.1%
46. U javnoj raspravi o nacrtu budžeta (dostavljeni predlozi elektronskom ili klasičnom poštom, prisustvo na javnim skupovima) učestvovao je najmanje 1 promil od ukupnog broja stanovnika.	22.7%	22.7%
56. Da li postoji akt koji uređuje raspisivanje konkursa/poziva za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata koji se realizuju uz učešće građana?	22.7%	4.5%
17. JLS je objavila izveštaje sa svih javnih rasprava o propisima organizovanim u prethodne tri godine, koji sadrže obrazloženja za usvajanje/neusvajanje predloga podnetih tokom javnih rasprava	20.5%	22.7%
38. Da li je javna rasprava o nacrtu budžeta organizovana pre 1. novembra?	20.5%	31.8%
42. Za dostavljanje predloga u okviru javne rasprave o nacrtu budžeta putem elektronske ili klasične pošte ostavljen je period od najmanje 20 dana.	20.5%	15.9%
58. Da li je objavljen izveštaj o rezultatima konkursa za sprovođenje malih projekata koji se realizuju uz učešće građana koji sadrži podatke o razmatranju svih dostavljenih predloga?	20.5%	4.5%
30. Da li je prethodni konsultativni postupak trajao najmanje 20 dana?	15.9%	15.9%
50. Da li su građani konsultovani tokom procesa pripreme kriterijuma?	15.9%	2.3%
23. Da li je uz mehanizam za prijavu kršenja lokalnih propisa ili propisa za koje su nadležne lokalne inspekcije dostupna informacija u kom roku će građanin dobiti odgovor na prijavu?	13.6%	11.4%
47. Da li je JLS organizovala javne konsultacije o raspisivanju konkursa za dodelu sredstava za fizička ili pravna lica (npr energetska efikasnost za fizička lica, mediji, poljoprivreda, sportska udruženja, verske zajednice, OCD)?	13.6%	Novi indikator

⁶ Pitanje bilo samo o kapitalnim projektima

⁷ Drugačija formulacija: najmanje 30% za rodnu ravnopravnost i osnaživanje osetljivih grupa

54. Da li je konkurs/poziv za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata ima kriterijume koji podstiču realizaciju projekata namenjenih za nerazvijenije ruralne zajednice?	13.6% ⁸	2.3%
29. Da li je prethodni konsultativni postupak (ili anketiranje) ili javna rasprava u okviru prethodnog konsultativnog postupka organizovana pre 15. avgusta?	11.4%	9.1% ⁹
35. Da li je objavljen izveštaj o prethodnom konsultativnom postupku ili o javnoj raspravi, koji sadrži obrazloženje za prihvatanje/odbijanje predloga?	11.4%	9.1%
53. Da li je vrednost sredstava predviđenih konkursom za sprovođenje malih projekata koji se realizuju uz učešće građana veća od 3% procenta naplaćenog poreza na imovinu?	11.4%	2.3%
57. JLS je uputila poziv za učešće na konkursu za sprovođenje malih projekata koji se realizuju uz učešće građana na najmanje tri od navedenih pet načina: objavljivanjem poziva na sajtu JLS, saopštenje za medije, preko MZ, preko društvenih mreža, lecima/direktnim obaveštavanjem građana.	11.4%	4.5%
4. Da li je u prethodnoj godini sprovedeno uključivanje osetljivih grupa u javne rasprave i druge oblike participacije građana?	9.1%	6.8%
1. JLS je u prethodne tri godine postupala po narodnoj inicijativi i/ili raspisivala referendum	6.8%	4.5%
3. Da li je nekim aktom JLS posebno propisano uključivanje osetljivih grupa u javne rasprave i druge oblike participacije građana?	6.8%	9.1%
22. Da li je JLS u roku odgovorila na primedbu/pitanje izneto kroz mehanizam za prijavu komunalnih problema i/ili kršenja lokalnih propisa ili propisa za koje su nadležne lokalne inspekcije?	6.8%	18.2%
34. Da li je JLS pozvala direktne korisnike budžeta da sprovedu otvorene konsultacije sa građanima o tome na koji način bi mogli da planiraju rashode za narednu godinu?	4.5%	0.0% ¹⁰
24. Da li je JLS pripremila i uputila svim mesnim zajednicama uputstvo o načinu informisanja građana i pozivu da učestvuju u konsultacijama tokom pripreme razvojnih programa i finansijskih planova MZ?	2.3%	4.5%
27. Da li je JLS dobila povratne informacije od mesnih zajednica o informisanju građana o sprovođenju odluka generisanih kroz konsultacije tokom pripreme razvojnih programa i finansijskih planova MZ?	2.3%	0.0%
33. Da li je JLS pozvala indirektno korisnike budžeta da sprovedu otvorene konsultacije sa građanima o tome na koji način bi mogli da planiraju rashode za narednu godinu?	2.3%	0.0% ¹¹

⁸ Drugačija formulacija: najmanje 50% za nerazvijenije ruralne zajednice

⁹ Bilo: pre 1. septembra

¹⁰ Bilo: Da li su DKB pre formulisanja nacrta budžeta sprovedi konsultacije sa građanima koji način bi mogli da planiraju rashode

¹¹ Bilo: Da li su IKB sprovedi konsultacije sa građanima na koji način bi mogli da planiraju rashode

25. Da li je JLS pripremila i uputila svim mesnim zajednicama uputstvo o načinu informisanja građana o rezultatima i odlukama proisteklim iz konsultacija tokom pripreme razvojnih programa i finansijskih planova MZ?	0.0%	0.0%
26. Da li je JLS pripremila i uputila svim mesnim zajednicama uputstvo o načinu informisanja građana o sprovođenju odluka generisanih kroz konsultacije tokom pripreme razvojnih programa i finansijskih planova MZ?	0.0%	0.0%
32. Da li je u pozivu za javnu raspravu/obaveštenju o anketiranju bilo objavljeno na osnovu kojih kriterijuma će se razmatrati predlozi građana i odlučivati o realizaciji projekata (i/ili izdataka) koji su razmatrani?	0.0%	9,1%
52. Da li je konkurs/poziv za neformalne grupe građana za sprovođenje malih projekata, koji se realizuju uz učešće građana, raspisan pre 1. aprila tekuće godine?	0.0%	2.3%